

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

KrV C:3 Krigsvetenskap, C-uppsats

<i>Författare</i> Mj Björn Andersson/Hkv		<i>Program</i> FHS ChP 04-06
<i>Handledare</i> Metodhandledare: Dr Håkan Gunneriusson, FHS Sakhandledare: Fredrik Konnander, FHS		
	<i>Beteckning</i> 290/6:1	
<p><u>Kan iranska aktörer påverkas?</u></p> <p><u>- USA:s förmåga till strategiskt inflytande ur ett fältperspektiv.</u></p> <p>Sedan 1979 när den amerikanska ambassaden i Teheran ockuperades av studenter och personalen togs som gisslan under 444 dagar har kontakterna mellan Iran och USA varit ansträngda. Iran har bland annat pekats ut av president George W Bush som "en av onskans axelmakter". Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka metoder för amerikanskt <i>strategiskt inflytande</i> som har använts av USA mot Iran och haft framgång. Den valda metoden är kvalitativ textanalys. Utifrån frågeställningen:</p> <p><i>Vilken/vilka typer av strategiskt inflytande har varit effektiva för att påverka styret av Iran?</i></p> <p>granskas tre fall av <i>informationsoperationer</i> (militär-, politisk- och mediaoperation) genomförda mot Iran mellan 1979 och 2006. Aktörerna ayatolla, parlament, president, prästerskap och medelklass beskrivs utifrån Pierre Bourdieus fältteori för att belysa vilka metoder som varit ändamålsenliga och framgångsrika från USA:s sida. Granskningen visar att USA:s främsta väg till framgång har varit psyops och mjuka metoder mot utvalda grupper medan direkt konfrontation i form av hårda politiska påtryckningar och hot om, eller bruket av militära medel inte i samma utsträckning varit framgångsrika.</p> <p><u>Nyckelord:</u> USA, Iran, fältteori, strategiskt inflytande, public diplomacy, infoops, psyops.</p>		

Can Iranian actors be influenced?

- U.S. capability to perform Strategic Influence from a field-perspective.

Abstract:

Since 1979 when students occupied the American embassy in Tehran and the entire U.S. legation was taken hostage for 444 days, diplomatic relations between Iran and the U.S. has been strained. Iran has also been pointed out as one of the countries “in the axis of evil” by president George W Bush. The purpose of this thesis is to examine what means and methods of Strategic Influence that has been successfully used by the U.S. against Iran. Qualitative text analysis has been the chosen method. To answer the question:

What means of Strategic Influence has been effective in the attempt to influence the government of Iran?

Three cases of accomplished or ongoing information operations (one military-, one political-, and one media-operation) performed 1979-2006 is presented. Using the Field theory of Pierre Bourdieu the following actors on the Iranian field is introduced; Ayatollah, President, Parliament, Priests and the Middleclass in order to examine what methods have been useful and successful from a U.S. perspective. This examination claims that it is the use of psyops and soft approaches towards specific targets that has been the American success-story while the use of hard political pressure and the threat to, or use of military means has not achieved the desired effects.

Key words:

USA, Iran, Field theory, Strategic Influence, Public Diplomacy, Info Ops, Psy Ops.

1.	INLEDNING	5
	Syfte ..	5
	Frågeställning och uppsatsfrågor	5
	Antaganden och avgränsningar	5
	Disposition	6
2.	METOD.....	7
	Metoddiskussion.....	7
	Metodval.....	7
	Informationsinsamling	8
	Forskningsetik	8
	Källkritik	8
	Validitet och reliabilitet.....	9
3.	FÄLTTEORI OCH SKAPANDET AV KATEGORIER.....	10
	Fältteori i tillämpning.....	11
	Det iranska fältet	12
	Ayatolla, parlament och president.....	13
	Prästerskap	16
	Medelklass.....	17
	Tyngdpunkt i Iran.....	19
	Strategic Influence och dess begrepp	20
	Public Diplomacy	21
	Perception Management	22
	Info Ops.....	23
	Hur utövar USA Strategic Influence?	23
	Bakgrund	23
	Starten för strategiskt inflytande	24
	Från Korea till Gulfen	24
	Från President Bush till President Bush.....	25
	Efter 9/11	26
4.	DISKUSSION	27
	Militär - politiska - operationer (Ambassadockupationen)	28
	Politisk Info Ops (Atomprogrammet)	32
	Medieoperationer (Tv Al-Hurra, Radio SAWA, Radio Farda och HI- Magazine).....	36
	Slutsatser	39
5.	FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING	44

Författarens förord

Arbetet med denna uppsats har varit en lång och något snårig process. Viljan att omfatta ett stort och komplext ämne har inte hela tiden matchats av författarens omdöme och arbetskapacitet. Utan hjälp av mina handledare Håkan Gunneriusson och Fredrik Konnander vid Försvarshögskolan hade det inte blivit någon uppsats – därför stor tack till er.

Tack också till Peter Hederstedt och Annette Hjalmarsson som läst, haft synpunkter och stöttat i arbetet.

Stockholm i juni 2006
Björn Andersson

1. INLEDNING

Allt sedan den amerikanska ambassaden i Teheran ockuperades av studenter 1979 och personalen hållits i fångenskap under 444 dagar har Iran med sin strikt religiösa muslimska ledning varit ett "rött skynke" framför USA. När president Bush 2003 i sitt tal till nationen myntade begreppet "Ondskans axelmakter" var Iran självskrivet på listan över dessa tillsammans med Nordkorea och Irak. USA har sedan 1979 försökt tillrättavisa Iran, men hur gör man för att komma åt en motståndare utan att gå i öppen konflikt. Hur skall USA kunna påverka Iran och dess agerande internationellt? Begreppet "ondskans axelmakter" har i sig en stark symbolisk innebörd och USA satsar allt mer kraft och förmåga på att med hjälp av "mjuka medel" och informationsoperationer påverka sina motståndare. Vilka medel och metoder har USA till sitt förfogande och vilka resultat kan man nå?

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka USA:s kända informationsoperationer mot Iran mellan år 1979 och 2006 för att se vilka metoder för amerikanskt strategiskt inflytande som kan tänkas ha varit ändamålsenliga och framgångsrika.

Frågeställning och uppsatsfrågor

Utifrån den givna bakgrunden har jag formulerat följande frågeställning:

Vilken/vilka typer av strategiskt inflytande har varit effektiva för att påverka styret av Iran?

För att understödja min frågeställning har jag formulerat följande frågor:

1. *Vilka typer av informationsoperationer använde USA mot Iran i de exempel som redovisas?*
2. *Vilka grupper kunde man nå med de genomförda operationerna?*
3. *Vilka av de tillgängliga metoderna användes mot Iran och hade någon framgång?*
4. *Varför var de framgångsrika?*

Antaganden och avgränsningar

Avhandlingen rör tiden från 1979 och till nutid (maj 2006) eftersom detta är den tid som Islamiska Republiken Iran har existerat och dess konflikt med USA.

Litteraturen i ämnet är omfattande men till största del västerländsk. Det finns oändligt mycket information att hitta på Internet men en försvinnande liten del av allt detta avhandlar den iranska synen på USA. Arbetet inriktas därför på att ge en bild av hur USA genomför sin politik med officiella-inofficiella metoder och medel.

Detta arbete genomförs inom ramen för ämnet krigsvetenskap och profileringen informationsoperationer. Det valda ämnet är svårhanterligt såtillvida att det från USA:s sida är en pågående informationsoperation och därför omgärdas av sekretess eftersom den annars kunde motarbetas av Iran. Begreppet informationsoperationer är i grunden en definition av olika militära medel och metoder som handlar om information. Hur man sprider information som man vill att andra skall ta del av samt skyddet av egen information som man vill hemlighålla. Därför behöver resonemanget utökas till att omfatta även begreppet *Strategic Influence* eftersom detta inkluderar även icke-militära organisationer och deras resurser.

För att kunna göra jämförelser av hur USA tillämpar sin strategi har jag valt att utgå från den amerikanska definitionen av informationsoperationer så som den beskrivs i *Joint Publication 3-13, Information Operations* från 2006.

I samband med att informationsoperationer berörs är ett mycket centralt begrepp MOE – *Measures Of Effectiveness*. MOE kan enkelt uttryckt sägas vara kriterier för när en operation anses ha nått framgång, bland annat genom att ställa frågor av typen; ”*Vilka framgångskriterier kan observeras?*” och ”*Var det kriterium som vi hade framgång med det vi avsåg att påverka när vi påbörjade operationen?*” I diskussion med sakhandledaren Fredrik Konnander vid ISS, (Institutionen för Strategi och Säkerhetspolitik) vid FHS har jag dock valt att inte använda mig av begreppet. MOE är för närvarande föremål för omfattande forskning, bland annat i USA, dock är resultaten kvalificerat hemliga eftersom de kan sägas handla om att finna IO-ämnet ”*heliga Graal*”, det som med exakthet konstituerar en lyckad operation genom att bestämma vad som skall uppnås för att nå garanterad framgång. Sålunda - eftersom begreppet MOE är så komplext (och för tillfället hemligt) nöjer jag mig med min egen (och andras) subjektiva bedömning av när en informationsoperation blir framgångsrik och vad som ger den denna framgång. Därför konstaterar jag att begreppet i sig är allt för omfattande för att kunna utredas i detta arbete och är underlag för en helt egen uppsats.

Disposition

I min uppsats presenteras i kapitel ett efter inledning och syfte den forskningsfråga som skall besvaras; *Vilken/vilka typer av strategiskt inflytande har varit effektiva för att påverka styret av Iran?*

Kapitel två är ett metodkapitel där metodval beskrivs, motiveras samt diskuteras.

Kapitel tre introducerar Bourdieus fältteori och ”Det iranska fältet” med de aktörer som jag valt att konstruera i fältteorin och granska utifrån huruvida de kan, eller redan har, påverkats med hjälp av strategiskt inflytande av USA. I kapitel tre presenteras också en historik till de medel/resurser/organisationer som USA har haft och har till sitt förfogande för att utöva *Strategic Influence*.

Utifrån fältteorin granskas i kapitel fyra tre fall där USA utövat strategiskt inflytande genom att utföra olika typer av informationsoperationer. Operationerna har delats in enligt följande:

Militär-politisk (Ambassadockupationen)

Politiska (Atomprogrammet)

Mediaoperationer (Tv-stationen Al-Hurra, Radio SAWA, Radio Farda och HI-Magazine)

Kapitel fem avslutar uppsatsen med en sammanfattning och förslag på fortsatt forskning.

2. METOD

Metoddiskussion

Denna uppsats är deskriptiv och den använda metoden har varit kvalitativ textanalys. Arbetet kan beskrivas som en studie av "fallet Iran" betraktat ur ett infoops-perspektiv. För att kunna knyta samman kunskapen om Iran, USA och *Strategic Influence* som jag under arbetet skaffat har valet fallit på att föra resonemang utifrån en teoribildning (Bourdieu) för att utvärdera om insatta medel (strategiskt inflytande) fått den eftersträvade effekten. Utifrån denna synvinkel anläggs ett reflekterande perspektiv eftersom författaren utifrån sin kunskap och bakgrund (sociala, religiösa och kulturella) tolkar de resultat som kan dras ur de olika fall som redovisas. På så sätt kan den bidra till kunskapsbildning genom att, för att citera ur *Tolkning och Reflektion*;

"...ge viktigt underlag till en kunskapsbildning som öppnar snarare än sluter, ger möjlighet till förståelse snarare än fastställer 'sanningar'."¹

Arbetet genomförs i följande steg:

1. Inledningsvis sker en presentation av metoden och de sociala kategorier som kan ses som aktörer i fallstudierna.
2. Därefter, med hjälp av de existerande (amerikanska) doktrinerna definieras operationer inom strategiskt inflytande.
3. Slutligen används dessa sociala kategorier mot varandra som aktörer inom det sociala fältet i tre fallstudier och utfall av olika metoder för strategiskt inflytande jämförs.
4. Slutsatser dras utifrån fältteorin och de studerade målgrupperna i de presenterade operationerna för att besvara frågeställningen.

Metodval

Den svenska doktrinhandlingen *FM Grundsyn Infoops* (remiss 2006) beskriver hur DIME-begreppet används som operationslinjer mot ett önskat slutläge.²

Professor Dan Kuehl som har specialiserat sig på informationsoperationer vid National Defense University (NDU) Information Resources Management College (IRMC) i Washington, utvecklar behovet av att kunna utvärdera genomförda insatser genom att utöka DIME med tre C varav två som är mätbara:

- *Connectivity*, med vilket avses förmågan att sända och motta information.
- *Content*, förmågan att skapa innehåll som kan utsändas (och tas emot) och som finner en målgrupp.
- *Cognitive impact* (som professor Kuehl menar fortfarande är en mätbar parameter). Denna faktor är enligt professor Kuehl mycket svår att mäta. För att kunna göra det krävs marknadsundersökningar, analys och galluparbete. Genom utfallet av allmänna val men även genom att studera antal röstande i ett land kan en bild av landets politiska landskap bestämmas. Det första "symptomet" på förändringar med kognitiva påverkan är beteende, som kan observeras och förutses.³

¹ Alvesson, & Kaj, 1994, s 12.

² *FM Grundsyn Info Ops, Remiss 2006*, s 10.

³ Föreläsning av prof Kuehl vid NDU för FHS IO-kurs i maj 2006. Presentationsunderlaget tillgänglig genom förf. och via FHS interna nätverk.

Behovet av målgruppsundersökningar, gallupar, eller så kallad ”polling” möter i Iran särskilda hinder. 2003 dömdes två iranier i ledningen för ett opinionsinstitut till långa fängelsestraff för att ha genomfört undersökningar som visade att nästan 75 % av iranierna ville att landets ledning skulle inleda förhandlingar med USA om en normalisering av relationerna länderna emellan och sålt dessa till utlandet.⁴ Detta är ett exempel på den vikt som Irans ledning lägger vid att utomstående inte skall kunna bilda sig en uppfattning om de inre strömningarna i landet. Irans prästerskap inser riskerna med att en utomstående part kan kartlägga landets befolkning och därmed sätta in skräddarsydda informationsoperationer och åtgärder inom strategiskt inflytande.

Det föreliggande arbetet kan inte göra krav på att presentera något slags ”facit” till de redovisade fallen utan framlägger endast en möjlig tolkning, som ger underlag för vidare undersökning.

Informationsinsamling

Arbetet med uppsatsen har inneburit läsning av ett omfattande pensum och dessutom ett stort antal sökningar på Internet för att finna svar på ett otal detaljfrågor. Det finns mängder skrivet i ämnet samtidigt som den begränsade tillgången på upplysningar ibland är frustrerande. Detta kommer sig av ämnets hemlighetsfulla karaktär och känslighet rörande förhållandet mellan stater. I några fall rörande specialkunskaper har jag tagit till mig ett antal uppsatser skrivna inom ramen för ”USAWC (U.S Army War College) *Strategy Research Project*”. Ett antal av dessa har varit särskilt informativa för att få en bakgrundsbild av hur *Strategic Influence* och informationsoperationer bedrivs av USA och hur detta arbete genom åren organiserats.

Forskningsetik

Med forskningsetik menas i detta sammanhang (C-uppsatsskrivande vid FHS) bland annat att:

- Författaren säkerställer att intervjuobjekt har sina identiteter skyddade så att de inte löper risk att pekats ut på grund av deltagande i en studie.
- Resultat inte kopieras ur andra arbeten.
- Att fakta inte refereras ur suspekt litteratur eller från suspekta internetsidor.

Eftersom det inom ramen för detta arbete inte genomförts intervjuer är punkt ett i uppräknningen inte tillämplig medan författaren däremot måste förhålla sig till punkt två och tre, men detta sker inom ramen för källkritik, reliabilitet och validitet. Däremot är det i ett arbete av denna karaktär viktigt att förhålla sig ur ett etiskt perspektiv till risken för att göra sig skyldig till allt för grova förenklingar, till exempel i frågor kring etnicitet och religion.

Källkritik

En del av den litteratur som använts har hunnit få en del år på nacken. Somligt är skrivet och utgivet under tidigt 1990-tal (strax efter första Gulfkriget) och har i något fall hunnit bli 15 år gammalt. Samtidigt avhandlar den använda litteraturen ofta allmänna frågor inom ämnet och beskriver hur operationer av denna karaktär bedrivs i generella ordalag. Genom sin relativa ålder har litteraturen hunnit ” mogna ” något och man kan rent av ha bättre nytta av den tack vare att den bättre kan sättas in i ett perspektiv på ett sätt som kan vara svårt med nyskriven litteratur. Denna kan i och för sig beskriva händelser som ligger nära i tiden men på grund av hemlighetskrav kan vara svåra att skaffa sig en fullständig bild av. Därför lider nyare litteratur ibland av ett ”skevt” närhetskriterium när den beskriver en situation utan att författaren har en bild av hela händelseförloppet.

⁴ <http://www.landguiden.se/iran> datum 2006-04-19.

I arbetet med att hitta specifika fakta om personer, organisationer och händelser har jag funnit att internetuppslagsverket *Wikipedia*⁵, trots att dess saklighet ifrågasätts, är en pålitlig startpunkt för vidare sökning på nätet främst i kraft av dess stora antal artiklar. *Wikipedia* är en databas som ständigt uppdateras av sina användare vilket borgar för att informationen är färsk samtidigt som det även innebär risker avseende tillförlitlighet.⁶ Under arbetet har jag insett faran med Wikipedia i så motto att artiklarna frekvent uppdateras men har konstaterat att det oftast är till fördel då de besökta artiklarna utökas och ny information läggs till hela tiden. Även artikeldatabasen Sourcewatch vilken drivs som en Wikipedia-site av "*Center for Media & Democracy*" har utnyttjats.⁷ Även här har jag försökt att vara kritisk i min granskning till den information som har återfunnits samtidigt som den omfattning som databasen ändå har gör den till en viktig och intressant källa för vidare sökande. Sammanfattningsvis vill jag påstå att med medvetande om de ibland tendensiösa inslagen i internetuppslagsverken av Wiki-format är de trots allt goda inkörsportar till vidare sökande och med hjälp av de hyperlänkar de har kan man vanligtvis komma till ursprungskällor och där hitta källmaterial.

I allt detta har informationsinsamlingen förmodligen blivit ensidig då den litteratur jag kunnat ta till mig varit på svenska eller på engelska. Eftersom jag inte läser arabiska eller persiska har den eventuella litteratur som finns på dessa språk inte kunnat användas. Inte heller har någon sådan litteratur i översättning till svenska eller engelska kunnat återfinnas.

Validitet och reliabilitet

I strävan att skapa ett arbete som uppfyller kraven på vetenskaplig korrekthet är dessa begrepp av stort intresse. Validitet handlar om att ett arbete skall undersöka det som det utger sig för att undersöka och reliabilitet om att det sker på ett sätt som är tillförlitligt och användbart.

I *Metodpraktikan* beskriv validitet sålunda:⁸

" ... validitet definieras på något eller några av följande tre sätt:

- 1) överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikator;
- 2) frånvaro av systematiska fel; och
- 3) att vi undersöker det vi påstår att vi undersöker. De tre definitionerna brukar ofta användas synonymt."

Hög reliabilitet innebär noggrannhet och beskrivs i *Metodpraktikan* som:

" ... frånvaro av slumpmässiga eller osystematiska fel."⁹

I det specifika fallet med denna uppsats är den stora frågan förstås: svarar uppsatsen på min frågeställning och om inte – är det fel på svaren eller är frågan felaktigt formulerad?

Att beskriva förhållandet mellan USA och Iran är svårt då denna "konflikt" pågår framför våra ögon. Detta innebär att förutsättningarna förändras, att litteraturen är begränsad och att parterna naturligtvis inte är benägna att avslöja sina mål, medel och metoder. På grund av

⁵ <http://www.wikipedia.org> besökt 2006-05-09

⁶ Svenska Dagbladet 30 mars 2006, "Gratis nätlexikon får bra betyg", tillgänglig på: http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_12245366.asp besökt 2006-05-27.

⁷ <http://www.sourcewatch.org/index.php?title=SourceWatch> besökt 2006-03-20

⁸ Esiasson, Gilljam, Oscarsson, et.al 2004, s 61.

⁹ *Metodpraktikan*, s 67.

denna situation kommer en del av arbetet att präglas av observationer och egen tolkning av utfall. I dessa fall måste man kanske tillåta att man bedömer resultatet utifrån ”tendenser” och ”magkänsla” om alternativet är att vänta med att tolka resultat tills man hittat eller utvecklat mätmetoder. Detta hindrar utvecklingen och även ett spekulativt resultat kan ses som en utgångspunkt för vidare resonemang och fortsatt forskning.

3. FÄLTTEORI OCH SKAPANDET AV KATEGORIER

För att svara på frågeställningen och för att försöka angripa ämnet har fältteorin som skapades av den franske utbildningssociologen Pierre Bourdieu (1930-2002) valts. Teorin är intressant eftersom den ger möjlighet att förklara en grupp, exempelvis en nation, beteende utifrån hur man lärt sig (eller omedvetet blivit lärd) att passa in i den omgivning (habitus) som man befinner sig i. Genom att betrakta ett land (Iran) ur Bourdieus fältperspektiv kan dess aktörer granskas och placeras i sin inbördes maktordning för att därigenom bestämma vilken grupp som kan påverkas och med vilka medel (hårda eller mjuka). Utifrån en nations förmåga att utöva strategiskt inflytande är det av vikt att förstå hur en aktör kommer till insikt om sin egen position och hur den förstår sin motståndares inställning och reaktioner.

Bourdieu som var sociolog och professor vid *Collège de France* i Paris var verksam som kultur- och utbildningssociolog och intresserade sig bland annat för hur utbildningssystem utnyttjas av samhällets elit för att befästa sin egen ställning.¹⁰ Han introducerade ett antal metoder och begrepp som används inom utbildningssociologin.¹¹ Bourdieu beskriver bland annat begreppen;¹²

Kapital som han delar in i *kulturellt kapital*, *socialt kapital*, *ekonomiskt kapital* och *speciella kapitalarter*.

Habitus vilket beskrivs som: ”System av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen.”

Fält som delas in i *socialt fält*, *pedagogikens fält*, *produktionsfält* och *konsumtionsfält*.

Bourdieu menar att samhället inte bara kan beskrivas och analyseras med utgångspunkt i ekonomiska klasser och ideologier. Istället för klass inför Bourdieu begreppet ”fält”.¹³ Fältet är en social arena där människor manövrerar i jakten på eftersträvarvärda resurser. Ett fält är ett system med sociala positioner som inbördes struktureras av sitt maktförhållande. Olika fält kan vara helt autonoma och komplexa samhällen har fler fält. Bourdieu kom fram till sin fältteori genom att studera hur elever vid ”finare” skolor i Frankrike betedde sig under sina studier och vilka resultat de uppnådde. Framgång i de akademiska studierna härrörde enligt Bourdieu från en hel mängd olika ”kulturella beteenden” vilka sträcker sig så långt som till rörelseschema och dialekt. Barn i privilegierade familjer har lärt sig dessa beteenden vilket också deras lärare har och kan därför känna igen dem. Barn från sämre bakgrund har inte lärt sig beteendet. De ”privilegierade” studenterna uppfattas passa in i den akademiska miljön med lätthet medan de ”sämre” studenterna uppfattas som att de får problem med den ”akademiska utmaningen”. Bourdieu menar att trots att studenterna endast uppträder i enlighet med sin uppfostran, kommer deras uppträdande från en omfattande utbildningsinsats

¹⁰ Detta grundar sig främst på Broady, 1998.

¹¹ Utbildningssociologi kan närmast beskrivas som det samhällsvetenskapliga studiet av utbildning.

¹² Broady, Donald, *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg* utgiven av ILU, Uppsala universitet 1998, s 3.

¹³ Bourdieu talar inte om ”klass” i marxistisk mening utan om ”klass” som ett sätt att klassificera och indela individer i grupper utifrån kulturell tillhörighet.

utförd av deras föräldrar, denna har gett barnen ett ”manér” och ett tankesätt som gör att de bättre klarar att lyckas inom den särskilda miljö som utbildningssystemet utgör. Därmed kan de reproducera sin position inom det sociala systemet.¹⁴

Bourdieu ser legaliseringen av det kulturella kapitalet som avgörande för dess effektivitet som maktfaktor. Det ses som symboliskt våld, våld som utövas mot en individ eller grupp med dennas medgivande. Detta innebär att människor upplever meningsfulla system (eller kulturer) som legitima. Det rör sig sålunda om en ständigt pågående process av missförstånd eller missuppfattning om vad som egentligen händer. Därav kommer det sig att arbetarklassens barn ser det som förståeligt (legitimt) att deras medelklassbröder har större framgång i utbildningssystemet baserat på deras objektiva resultat. En avgörande del i denna process är omvandlingen av människors kulturella vanor eller ekonomiska sits till symboliskt kapital som har legitimitet och ses som riktigt. Symboliskt kapital är inget annat än ekonomiskt eller kulturellt kapital som erkänns och därmed verkar förstärkande på det maktförhållande som utgör strukturen i den sociala omgivningen. Habitus kan definieras som ett system av dispositioner och positioner, varaktiga system som man tillägnat sig, system av insikter (varseblivning), tankar och handlingar framkallade av de faktiska omständigheter man lever i men som består efter att omständigheterna förändrats. Bourdieu ser habitus som nyckel till reproduktion eftersom det är vad som verkligen skapar den praktiska tillämpningen som utgör det sociala livet. Det är detta som är produkten av den sociala betingningen (inlärningen) och därmed länkar faktiskt beteende till klasstruktur.¹⁵

Fältteori i tillämpning

Håkan Gunneriusson vid Försvarshögskolan har genomfört ett arbete som syftar till att bättre kunna förstå och förklara begreppet *Effect Based Operations* (EBO). I sitt arbete ”Upptakten till Bosnienkonflikten ur ett fältperspektiv” presenterar han en tillämpning för att använda fältteorin som analysmetod för väpnade konflikter.¹⁶ Med detta som utgångspunkt har jag valt att använda fältteori för att försöka förstå och beskriva hur strategiskt inflytande och informationsoperationer, används (eller skulle kunna användas) i den pågående konfrontationen mellan USA och Iran.

Gunneriussons tillämpning av Bourdieus fältteori ser i stort ut enligt följande:

Genom att dela in det operativa fältet (inom vilket till exempel en informationsoperation bedrivs) med två axlar, där man på den horisontala axeln finner graden av våld som man använder i sin operation från rent politiska till fullt militära. På denna axel kan en aktör som placeras långt till vänster påverkas med små (mjuka) medel medan det krävs allt större (hårdare) medel ju längre till höger i fältet aktören återfinns. På den lodräta axeln gör vi en gradering av mängden kapital som parterna besitter och ju högre upp i fältet parten placeras desto större kapital har den.

¹⁴ Broady, 1998, s 19.

¹⁵ <http://en.wikipedia.org/wiki/Bourdieu> besökt 2006-03-20.

¹⁶ Gunneriusson, *Upptakten till Bosnienkonflikten ur ett fältperspektiv*, 2005.

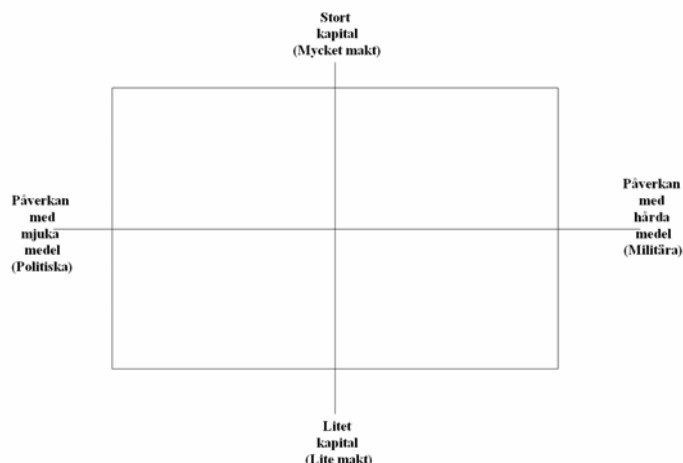

Fig 1. Principbild av ett maktfält med indelning i kapitalfält och påverkansfaktorer.

Härigenom kan man placera in aktörerna i fältet och arrangera deras inbördes maktförhållande utifrån vilket kapital de besitter i den specifika situationen och vilka medel som måste till för att påverka dem. Inom fältet är de absoluta positioner som aktörerna emellertid tilldelas inte inmätta och fixerade, det är istället det inbördes förhållandet mellan olika aktörer som är intressant och frågan om och hur någon aktör kan påverkas så att den flyttas inom fältet (det vill säga; ges mer eller mindre makt).

Det iranska fältet

*"Iran is The Heart and all the universe is The Body,
Of this claim, the poet feels no regret or humility"*

Nizami Ganjavi, persisk poet 1141-1209

Det kan vara på sin plats att avliva en missuppfattning - Iran är inte en arabstat. Iran är till största delen befolkat av perser, de talar inte arabiska utan farsi – persiska. Iran är det land där, enligt perserna själva, "kulturens vagg" stod och det land som var "kulturen" innan Alexander den store invaderade landet, besegrade perserna och skövlade staden Persepolis på 300-talet fKr.

Iran är inte bara en gammal nation, det är en mycket gammal nation. Samtidigt är det i dubbel bemärkelse en ung nation. *Islamiska Republiken Iran* som utropades 1979 efter att shahdömet fallit har endast funnits i 25 år. Iran har sedan kriget mot Irak 1980-88 genomgått en förändring i demografi. 27 procent av landets cirka 70 miljoner innevånare är under 15 år och medianåldern är dryga 24 år.¹⁷ Detta innebär att det stora flertalet iranier själva inte upplevt revolutionen och inte heller har några egna minnen av shahen, eller någon uppfattning om hur livet i Iran var innan Mohammad Reza Shah Palavi, konungarnas konung, påfågelttronens kejsare tvingades i landsflykt och ayatolla Khomeini antog rollen som landsfader. Tiden före den *Islamiska Republiken* är därför bara sagor för de allra flesta av revolutionens söner och döttrar.

I arbetet har följande fem aktörer definierats; ayatollan (*Wali Faqih*), parlamentet (*Majlis*), presidenten, prästerskapet (mullorna) och den iranska (stadsboende) medelklassen.

¹⁷ CIA World Factbook, 2006, <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/ir.html> besökt 2006-05-27.

Dessa är valda utifrån deras uppfattade status och påverkbarhet. Dels den politiska ledningen med presidenten och parlamentet och dels ayatollan och prästerskapet med sin ”*de-facto roll*” i det iranska vardagslivet med det inflytande på både politiken och medborgarnas liv och leverne som man utövar genom att den politiska och religiösa makten i landet flyter ihop. Slutligen medelklassen därför att detta är en grupp som i västvärlden uppfattas vara allt viktigare för att kunna påverka skeendet i Iran. Aktörerna har olika logik och deras kapital är olika stort och av olika slag. Därför är det viktigt att göra denna typ av värdering innan en informationsoperation startar så att ett meddelande som passar målgruppens kulturella sammanhang formuleras för att budskapet skall kunna bli accepterat. Dessutom måste avsändaren säkerställa att målgruppen besitter ett sådant kapital inom just det fält man vill påverka att aktören har ett faktiskt inflytande när budskapet väl är mottaget.

Ayatolla, parlament och president

”Iran kommer att upprätthålla aktiva och sunda relationer med alla regeringar med undantag för utsugarregimen i Israel och USA-administrationen så länge den vägrar att respektera det iranska folkets intressen och storhet. Men Irans nya regering avser att fortsätta den avspänningspolitik som inleddes under president Khatami.”¹⁸

I början av 1978 utbröt demonstrationer i den heliga staden Qom, efter att den iranska pressen publicerat en kränkande artikel om ayatolla Khomeini. Armén sattes in mot demonstranterna och flera dödades. I enlighet med shiitisk tradition skall en minnesgudstjänst över de döda hållas efter fyrtio dagar och nu inleddes en återkommande procedur av demonstrationer och nya dödsoffer i samband med att dödsoffren från den föregående demonstrationen hyllades. Konfrontationerna ökades ständigt och när armén inte längre hann flytta sina nya värnpliktiga uppstod problem med förband som vägrade lyda order när de sattes in mot demonstranter på hemorten. I januari 1979 lämnade shahen med sin familj Iran på uppmaning av premiärminister Shapour Bakhtiar. I ett försök att stabilisera situationen försökte Bakhtiar att lugna de mest upproriska. Han upplöste den hemliga polisen SAVAK, frigav alla politiska fångar och tillät ayatolla Khomeini att återvända från sin landsflykt i Frankrike för att skapa en vaticanliknande stat i den Heliga staden Qom. Men ayatolla Khomeini återvände bara för att på egen hand utse en interimregering och utropa den *Islamiska Republiken Iran* efter en folkomröstning där 98 % röstade för.¹⁹ Det revolutionära rådet som inrättats av Khomeini tog över styret av landet och avrättningar av ”oliktänkande” och ”islams fiender” påbörjades.²⁰

En grupp som särskilt drabbades var officerare som rensades ut på grund av sitt stöd till shahen. Därför var situationen i Iran 1980 instabil och den iranska krigsmakten försvagad. Samtidigt som interna oroligheter förekom inne i Iran både med kurdiska upprorsförsök i norr och med arabiska folkgrupper som med irakiskt understöd försökte göra uppror i söder inträffade allt fler gränsintermezzon med irakiska styrkor. Detta uppfattades av Saddam Hussein i Irak som en möjlighet att dels påverka skeendet i Iran och dels ”justera” gränsen i

¹⁸ Nyhetsbyrån Iran om President Ahmadinejads utrikespolitik 16 augusti 2005. Citatet hämtat ur Per Jönsson *Vart är Iran på väg*, Utrikespolitiska Institutets Skriftserie – Världspolitikens Dagsfrågor, 2005, s 17.

¹⁹ Alla Iranier över 16 års ålder fick rösta, det fanns bara ett alternativ på röstsedlarna och det gick inte att rösta i hemlighet. http://en.wikipedia.org/wiki/Ayatollah_Khomeini besökt 2006-02-05.

²⁰ <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

de oljerika områdena kring gränsfloden Shatt-Al-Arab. Under krigsåren hann parterna föra ett allt mer brutalt krig där såväl C-stridsmedel, terrorbombningar av städer och barnsoldater ingick. Efter åtta års blodiga strider längs en nästan stillastående frontlinje hade förlusterna nått till nära en och en halv miljon människor, varav merparten, cirka en miljon, beräknas ha varit iranier.²¹

Den inrikespolitiska situationen under kriget mot Irak präglades inledningsvis av en oförsonlig jakt från IRP:s (Islamiska Republikanska Partiet) sida på anhängare till oppositionspartier av olika politisk färg och inriktning. Såväl vänsterrevolutionära MKO, Mujahedin-e Khalq (folkets heliga krigare), Tudeh-partiet och Kurdiska partier i norra Iran jagades hänsynslöst samtidigt som Iran gav aktivt stöd till kurderna i norra Irak som stred för självständighet.²²

Irans styresskick är uppbyggt med den Högste ledaren (*Wali Faqih*) som utses på livstid av *Expertförsamlingen*, (86 ledamöter, alla präster som väljs vart åttonde år) dock kan expertförsamlingen avsätta den Högste ledaren om han skulle bryta mot sina juridiska åtaganden.²³ Under den Högste ledaren lyder *Väktarrådet*. Detta består av tolv ledamöter; sex skriftlärd, utsedda av den Högste ledaren och sex jurister utsedda av justitieministern och godkända av parlamentet, *Majlis*. Väktarrådet kan liknas vid en konstitutionsdomstol och dess huvudsakliga uppgift är granska alla lagar som Majlis antar och rådet har möjlighet att inlägga sitt veto i två fall; om de stiftade lagarna strider mot islamisk lag eller om de strider mot Irans konstitution. De sex juristerna i Väktarrådet uttalar sig enbart i frågan om lagarna följer konstitutionen medan de sex religiösa ledamöterna uttalar sig både om konstitutionella frågor och huruvida besluten följer islamiska principer. Väktarrådet skall också godkänna alla kandidater som ställer upp i presidentval och valet till expertförsamlingen. Presidenten och parlamentet väljs på fyra år och presidenten utser sin ministär. Man har dessutom infört ett *Medlarråd* som skall medla i tvister mellan Majlis och Väktarrådet. Medlarrådet fungerar också som rådgivare åt den högste ledaren. Sedan 1998 leds det av förre presidenten Ali Rafsanjani.²⁴

När ayatolla Khomeini avled 1989 fanns det stora förväntningar på en maktstrid inom Irans Revolutionära parti (IRP) och hopp om en liberalisering av situationen i Iran. Inget av detta inträffade. Till ny högste religiöse ledare (*Wali Faqih*) utsågs ayatolla Ali Khamenei, som ännu idag, 2006, innehar ämbetet vilket innebär att han står över presidenten och regeringen och är högste chef för armé, rättsväsende och statlig media.²⁵ Khameneis överhöghet över världens alla shiamuslimer är däremot högst omstridd. Det finns ett flertal ayatollor som ifrågasätter ordningen med *Wali Faqih* som ger Khamenei politiskt överhöghet. Bland dessa finns ett flertal i Irak.²⁶

Mellan 1989 och 1997 var Ali Hashemi Rafsanjani Irans president, han efterträddes av den moderate Mohammad Khatami som 1997-2005 genomförde en rad reformer där han försökte minska det religiösa inslaget i iransk politik, stärka kvinnornas ställning och möta den unga generationens krav på förändringar och liberalisering. När Khatami försökte släppa efter på

²¹ <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

²² Ibid.

²³ http://en.wikipedia.org/wiki/Assembly_of_Experts besökt 2006-05-27.

²⁴ Jönsson, 2005, s 12.

²⁵ <http://www.landguiden.se/iran>, besökt 2006-04-19.

²⁶ Le Monde Diplomatique, (engelskspråkig utgåva), "Iran and Iraq: The limits on Shia Power", Ahmad Salamatian, 8 Juli, 2005.

det religiösa greppet om Irans befolkning och genomföra sitt reformprogram var det ayatolla Khamenei som beordrade inrikestrupper att slå till hårt mot de studenter som demonstrerade till stöd för presidenten. Under Khatamis tid som president lät också Khamenei anklaga ett antal av Khatamis ministrar för brott mot revolutionen och antiislamisk verksamhet vilket bland annat tvingade inrikesministern Abdullah Noori att lämna regeringen och ett antal ledande kritiker av det konservativa prästerskapet mördades under mystiska omständigheter.²⁷

Sedan 2005 är Irans president den ultrakonservative Mahmud Ahmadinejad, Teherans förre borgmästare. Ahmadinejad är inte präst utan har en bakgrund som ingenjör. Hans seger i presidentvalet var en stor överraskning och framgång för de konservativa krafterna. Efter en valkampanj där inledningsvis bara sex av drygt 1000 kandidater godkändes av Väktarrådet (ytterligare två godkändes efter ingripande av ayatolla Khamenei som var rädd att valdeltagandet skulle bli för lågt med endast konservativa kandidater) valdes han efter en andra valomgång i kamp med den tidigare presidenten Ali Rafsanjani. Segern avgjordes främst av röster från de fattiga provinserna och en uttalad kampanj för att stoppa förre presidenten Khatamis liberala reformer och med löften om återgång till ”*rena moraliska värderingar i Iran*” [sic].²⁸ Valet av Ahmadinejad var förmodligen lika mycket en markering från ”vanligt folk” mot den elitistiske Rafsanjani. Hans familj hade under hans presidentur 1989-1997 kommit att besitta ett stort antal inflytelserika poster och hans dynasti gillades inte av folket. Rafsanjani anses för övrigt vara en av Irans rikaste personer tack vare sina stora lantegendomar och sitt goda kontaktnät inom Irans oljeindustri. Efter att nyheterna om det ”hemliga” iranska atomprogrammet kommit ut 2002 uppstod stor oro framför allt i USA om vad det skulle innebära om Iran utvecklade en egen atombomb. Med de tre beståndsdelarna atombomb – medeldistansmissil – oberäknelig ledning såg väst framför sig en förändrad hotbild i hela Mellanöstern, dessutom med den iranska Shahab-3 missilen vars räckvidd sträcker sig in mot södra Europa. Detta sammantaget gjorde att man ville begränsa Irans möjligheter att utveckla atomvapen. Oron för vad Iran vill med sitt kärnprogram och sina missiler blev dessutom knappast mindre när Ahmadinejad i oktober 2005 gjorde sina uttalanden om Israel:

”...*the occupying regime must be wiped off the map*” och fortsatte;

” *The establishment of the Zionist regime was a move by the world oppressor against the Islamic world.*”²⁹

När kritiken för uttalandet inte lät vänta på sig förklarade Ahmadinejad att han gjort det med syftning till ett uttalande gjort av ayatolla Khomeini men det innebar att man i väst såg en tänkbar användning för de atomvapen som man tror att Iran försöker skaffa sig. När han sedan i december följde upp detta uttalande med att påstå att förintelsen av judar under andra världskriget aldrig ägt rum väckte detta inte bara ont blod i utlandet utan också intern iransk kritik och det fick förre presidenten Khatami att den 28 februari 2006 göra ett uttalande om att förintelsen förvisso är ett historiskt faktum;

”*We must acknowledge that the crimes committed by Germany's Nazi regime were a massacre of innocents, including a great number of Jews.*”³⁰

²⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Mohammad_Khatami besökt 2006-04-02.

²⁸ <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19

²⁹ <http://www.worldpress.org/Mideast/2170.cfm> besökt 2006-03-24.

³⁰ http://www.adnki.com/index_2Level_English.php?cat=Religion&loid=8.0.270028823&par= besökt 2006-03-22.

Uttalandet kan tolkas som ett försök av Khatami att positionera sig högre än presidenten inom det iranska fältet för ayatolla, parlament och president. Men det kan också ses som ett iranskt försök att lindra uttalandet av en utrikespolitisk novis. Khatami måste, trots sin bakgrund som präst, anses långt mer utrikespolitiskt skolad än Ahmadinejad. Khatami deltog 2001 i en internationell samförståndsgrupp inrättad av FN:s generalsekreterare Kofi Annan (baserad på Khatamis skrift om ”*Dialogue Among Civilizations*” skriven som ett svar på S P. Huntingtons ”*Clash of Civilizations*”) och förstår världen utanför Iran på ett helt annat sätt än Ahmadinejad.³¹ Ur ett fältperspektiv kan Ahmadinejad påstås ha omvandlat det kulturella kapital han skaffa sig i rollen som en god muslim och ärlig borgmästare till ett politiskt kapital som räckte till för posten som Irans president. Ayatolla Khameneis status som *Wali Faqih* ger honom officiellt den högsta positionen i Iran med ett faktiskt styre över armén, rättsväsende och statliga media men denna rätt ifrågasätts alltmer och hans politiska och kulturella kapital minskar. Parlamentet (Majlis) har haft svårt att genomdriva beslut som går mot ayatollans vilja eftersom Vaktarrådet stoppar alla reformförslag. Dess medlemmar riskerar ständigt att åtalas för motstånd mot den Islamiska republiken för de åsikter de uttrycker och Vaktarrådet har slagit fast att grundlagen ”... *inte ger parlamentariker immunitet*”. Vid några tillfällen har såväl Majlis som talmannen strejkat till stöd för parlamentariker som dömts för att ha varit ”... *motståndare till den islamiska republiken*.”³²

Prästerskap

Det tillförlitligaste sättet att nå ut till Irans befolkning är förmodligen genom prästerskapet. På samma sätt som vi i Sverige spred kungliga kungörelser samtidigt som gudsordet från kyrkornas predikstolar på 1600- och 1700-talet är det bästa sättet att nå Irans befolkning förmodligen genom fredagsbönen. Eftersom stat och religion i Iran är ett och alla förväntas delta i fredagsbönen når man snabbt hela befolkningen. Problemet för den som vill påverka utifrån är naturligtvis att detta är ett ”slutet system” som hjälper den som redan kontrollerar det. Därför är det ett system som inledningsvis är otillgängligt för USA i fallet Iran men på sikt skulle det kunna användas. Detta kräver dock en omfattande liberalisering av prästerskapet.

Det har av tradition funnits en naturlig koppling mellan politik och religion inom den shia-muslimska världen i Iran och Irak så när revolutionen i Iran startade 1979 hade prästerskapet en ledande roll. Det fanns bland prästerskapet en stark vilja att genomföra en revolution, framför allt för att komma tillrätta med shahen och den västinspireerade politik han förde som man ansåg förde landet bort från den sanna islam. Även shahens reformer under ”den vita revolutionen” där han bland annat stärkte kvinnans ställning i Iran var särskilt illa omtyckta. Det fanns också en vilja att befria och utbilda folket med hjälp av de pengar som Iran tjänade på sin oljeexport.

Sedan 1979 har de flesta kännetecknen från revolutionen mot shahen övergått till att vara krav på riktig demokrati. Prästerskapet har övertagit rollen som statliga mutkolvar och har berikat sig själva. En ”nomenklatura” på ca 5000 individer, präster och lekmän, har utvecklats som i stort sett självständigt styr Iran politiskt och ekonomiskt och gör upp om makten i interna kraftmätningar.³³ Samtidigt upplever landet problem med religiös splittring. Längs gränserna finns stora grupper med sunni-muslimer som sedan 1979 utsatts för hård kontroll och ren förföljelse. Dessa har nu börjat agera mer aktivt mot förföljelserna av sunni-araber och för ett demokratiskt styrt Iran. Det sunnitiska ”uppvaknandet” sker samtidigt som den styrande

³¹ <http://www.unesco.org/dialogue2001/en/khatami.htm> besökt 2006-05-27.

³² <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

³³ Jönsson, 2005, s 13.

shiagruppernas egna rätttrogna i allt större utsträckning vänder sig bort från de traditionella religiösa centra som finns i landet (till exempel den Heliga staden Qom) och istället vänder sig mot Irak där man anser att man finner en mer renlärig vägledning i städerna Karbala och Najaf hos män som ayatolla Ali Sistani som är iranier men verkar i Irak.³⁴ De interna striderna visar sig också inom det högsta religiösa skiktet till exempel genom en uppblående strid mellan Khomeinis gamle lärjunge Mehdi Karoubi som varit en av medlemmarna i medlarrådet. Han lämnade rådet efter presidentvalet 2005 och skrev ett upprört brev till ayatolla Khamenei där han avsåg sig sin post i Medlarrådet och sin tjänst som rådgivare till Khamenei. De tidningar som berättade nyheten om hans avgång stängdes dagen därpå.³⁵ Efter detta bestämde sig Karoubi för att starta inte bara ett nytt politiskt parti utan också sin egen tv-station, *Tv-SABA*, för att kunna föra ut "...*Khomeinis sanna linje, som var progressiv och trodde på att sätta styret av Iran i händerna på folket*".³⁶

Prästerskapets största styrka ligger i rollen som institutionella bärare av det iranska arvet. Deras roll har genom den islamiska traditionen varit central i samhället och gängse iransk historieuppfattning säger att det var "deras" revolution som avsatte shahen. Samtidigt försvagas deras starka position gentemot befolkningen allt mer då den konservativa falangen gör allt den kan för att hindra reformer och demokratisering, samma reformer som ursprungligen var anledningen till revolutionen. Ytterligare en maktfaktor i prästerskapets grepp om landet är de islamiska välgörenhetsstiftelser, *Bonyads*, som hjälper fattiga och offren från kriget mot Irak. Den största av dessa "*De förtrycktas stiftelse*" var enligt uppgift vid sekelskiftet god för ca 12 miljarder dollar och anställde 400 000 personer.³⁷ Det minskande förtroendet för prästerskapet inom det iranska fältet kan ses som en följd av att prästerskapet omvandlat sitt kapital. Till skillnad från presidenten har dock i detta fall kapitalförändringen varit från kulturellt och politiskt till ekonomiskt kapital. Slutsatsen är att mullorna i och med realiseringen av det kulturella kapitalet i reda pengar har fått betala priset med sitt inflytande.

Medelklass

Medelklassen som framför allt finns i städerna har tröttnat på prästerskapets bokstavstroga och oförsonliga inställning till religionen och demokratifrågor. De har dessutom sedan 1979 stärkt sin ställning i den meningen att de dels blivit fler och dels ökat sin bildningsnivå. Sedan revolutionen har Iran lyckats uppnå att nära 90 % av befolkningen är läskunniga, en siffra som gäller för båda könen. Det finns idag sex gånger så många studenter vid Irans universitet som det gjorde före revolutionen (2,2 miljoner 1994).³⁸ 60 procent av dem som utexamineras från universiteten är dessutom kvinnor.³⁹ Samtidigt har den ekonomiska situationen blivit svårare, medelinkomsten har sjunkit sedan shahens tid och arbetslösheten är mycket hög, över 20 procent, även för välutbildade.⁴⁰ Varje år kommer dessutom nära en halv miljon nya medborgare ut på arbetsmarknaden för att konkurrera om de befintliga jobben. Samtidigt har Iran behov av sina nyutbildade. Inom de stora teknikprojekt som landet bedriver, till exempel utvecklingen av atomkraften och missilprogrammet finns naturligtvis ett behov av inhemska ingenjörer, tekniker och akademiker.

³⁴ Dagens Nyheter, "Iran vann på USA:s invasion i Irak", Michael Winiarski, 20 mars 2005.

³⁵ L.A. Times "Iran Cleric Struggles to Get Alternative Views to TV Screens," 2006-01-09.

³⁶ Ibid.

³⁷ <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

³⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Higher_education_in_Iran

³⁹ Jönsson, 2005, s 6.

⁴⁰ Regeringskansliets rapport om mänskliga rättigheter i Iran 2005, tillgänglig på:

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/document/?instance=1&action_show_document.600.=1 besökt 2006-05-09.

Eftersom den iranska ekonomin till största del bygger på statligt ägande har prästerskapet motarbetat även ekonomiska reformer till förmån för sina välgörenhetsstiftelser. Genom detta motstånd hindrar de en utbyggnad och modernisering av Irans industri och jordbruk för att slå vakt om sitt eget inflytande. Samtidigt som den ekonomiska situationen för iranierna i gemen försämrats har de kunnat se hur den religiösa eliten kunnat bli allt rikare under förevändning att man skyddar revolutionen och islam. Den pressade ekonomiska situationen för ”vanliga par” har återspeglats i den budget som presenterades av Ahmadinejad 2005, där han anslog en rekordstor summa för att delas ut i form av bidrag till unga par som vill gifta sig men inte har råd med bostad och annat och därför skjuter på beslutet.⁴¹ I ett land där den utbildade medelklassen önskar sig demokrati och individuell frihet, men ingen står att finna, har många därför inte sett någon annan utväg än att flytta utomlands för att få den frihet man drömmer om.

Samtidigt har den ökade utbildningen i kombination med önskan om att vara så olik den av prästerna önskade bilden inneburit att iranierna söker sig andra inspirationer. Genom parabolantennor och Internet kan de numera få en bild av världen utanför Iran utan prästerliga pekpinnar om vad som är rätt och rättfärdigt. Eftersom de generellt sett inte var födda (eller mycket unga) när revolutionen inträffade har dessa välutbildade medelklassiranier svårt att referera till hur det var ”innan”, under shahens styre, och de vet inte varför USA är så förhatligt annat än därför att prästerna påstår det. I trots mot den officiella iranska hållningen visar de istället ofta ren ”beundran för västerlandet”.⁴² Medelklassiranier är förvisso muslim men önskar sig en stat som tillåter sina medborgare deras frihet och självbestämmande utan religiösa inskränkningar i vardagen.

Iran har numera ett förhållandevis väl utbyggt telenät genom radiolänksystem och därtill hörande Internet med över 4 miljoner användare.⁴³ Med Internets framväxt har medelklassen även funnit ett sätt att mötas och diskutera sådant som anses som känsliga frågor. De kan skaffa egen kunskap om världen utanför och se hur andra lever men kanske ännu viktigare kringgå de strikta religiösa regler som omger vardagen. Flest webblagar i världen publiceras på engelska men andraplatsen på världsrankingen delar persiskan (farsi) med franskan. Varken på tyska, spanska, ryska eller kinesiska publiceras fler bloggar. Siffror från 2004 berättar att det då fanns ca 64 000 bloggar på persiska som handlade om allt ifrån demokrati och feminism till humor.⁴⁴ Allt detta är ämnen som är förbjudna ute i den verkliga världen och iranierna riskerar hårda straff om de diskuterar dem offentligt eller framför sina synpunkter kring dessa frågor. Under 2005 hade antalet farsibloggar ökat till ca 100 000 och det fanns omkring 1 500 internetkaféer i Teheran. Den iranska statens försök att kringskära sina medborgares frihet för att hindra dem från att begå omoraligheter, sätter nu sina spår också på Internet och Iran har som ett av femton länder klassats som ”*Internets fiende*” på grund av sina försök att stoppa misshagliga webbsidor och filtrera innehållet på nätet.⁴⁵

Sammanfattningsvis kan det konstateras att medelklassen trots sina ekonomiska bekymmer ökar sitt kapital på den iranska arenan. Dels i kraft av sin ökade utbildning som kommer till ”nytta” inte minst i de prestigeprojekt som bland annat det iranska atomprojektet kan sägas utgöra, men också tack vare möjligheten att utbyta tankar och idéer genom Internet. Genom

⁴¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Mahmoud_Ahmadinejad#Reza_Love_Fund besökt 2006-05-09.

⁴² Hagman, Ulf, ”Mullorna måste välja nya vägar”, Utrikesanalys nr 9 2004, UI, Stockholm.

⁴³ CIA World Factbook, siffran från 2003, <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/ir.html>, Vissa källor hävdar dock att det finns uppemot 7 miljoner Internetanvändare i Iran.

⁴⁴ Newsweek, ”Writing Lolita in Tehran”, Christopher Dickey, 1 juni, 2005.

⁴⁵ The Telegraph, ”Iran’s war on weblogs – the new voice of dissidents”, Lillian Swift, 28 nov 2005.

det ökande inflytandet från och de ökande kontakterna med utlandet och med de interna möjligheter till meningsutbyte som Internet innebär ökar även medelklassens värde som målgrupp för den eller de som vill påverka skeendet i Iran.

Tyngdpunkt i Iran

Det klassiska resonemanget i en operation, oavsett om den genomförs med hård vapenmakt eller som en informationsoperation, innebär behovet att veta var man skall sätta in sina egna resurser. Detta sker genom att motståndarens tyngdpunkt fastställs.⁴⁶ Den vanliga definitionen på en tyngdpunkt är att det är ”den plats där den största kraften är samlad” och ”den plats varur motståndarens kraft stammar.” Mycket diskussion förs kring begreppet och mycket förvirring råder kring definitionerna. Det kan konstateras att det numera allmänt anses att en tyngdpunkt oftast är en motståndares styrka och att den vanligtvis är fysisk. Det påstås ibland att en tyngdpunkt kan vara terräng, tid eller en förmåga som man besitter, men detta bestrids bland andra av Joe Strange och Richard Iron i deras skrift ”*Understanding Centers of Gravity and Critical Vulnerabilities*” och även av den vid U.S. Naval Academy verksamme amerikanska militärteoretikern Milan Vego som beskriver tyngdpunkt på följande vis:

*“Center of Gravity (In generic terms) is a source of “Massed Strength” – physical or moral or a source of leverage whose serious degradation, dislocation, neutralization or destruction will have the most decisive impact on the enemy’s or one’s own ability to accomplish a given objective.”*⁴⁷

Granskningen av tyngdpunkt/er i Iran skulle kunna ge oss svaret att det är prästerskapet som är Irans tyngdpunkt eftersom det är där den faktiska makten finns. Utifrån detta resonemang är Irans medelklass en kritisk sårbarhet eftersom det är där den styrande nivån under prästerskapet finns och det är denna som kan ersätta mullorna när Irans befolkning inte längre accepterar deras överhöghet. Det är dessutom omöjligt att tänka sig att prästerskapet i längden kan fortsätta sin regim utan stöd från medelklassen. Utgående från antagandet att USA ser på Iran med samma ögon som på sig självt, med en exekutiv makt i presidenten, en kontrollerade och lagstiftande makt i form av senat och kongress vilka alla väljs av folket i fria val så är det ett rimligt antagande att utgå ifrån att USA vill öka medelklassens inflytande på prästerskapets bekostnad. Det är också rimligt att anta att USA vill förstärka de demokratiska institutionerna i Iran så att ”all makt utgår från folket”. Enligt ett fältteori-perspektiv skulle den amerikanska bilden av maktfördelningen mellan olika aktörer i dagens Iran och deras mottaglighet för olika typer av påverkan kunna se ut som nedan:

⁴⁶ Det operativa begreppet tyngdpunkt introducerades 1831 av Carl von Clausewitz som ”Schwerpunkt” i hans bok *Om Kriget* och på engelska används uttrycket ”Center of Gravity”, COG. Begreppet är grundligt sönderforskat, felöversatt och misstolkat. Vill man få en bra förklaring till ”tyngdpunkt” eller ”COG” rekommenderas Joe Strange och Richard Iron skrift *Understanding Centers of Gravity and Critical Vulnerabilities*, FHS, Stockholm 2005.

⁴⁷ Milan Vego under föreläsning för Försvarshögskolans Chefsprogram 04-06 2006-03-06. Prof Vegos bildspel tillgängligt genom förf. alt via FHS interna nätverk.

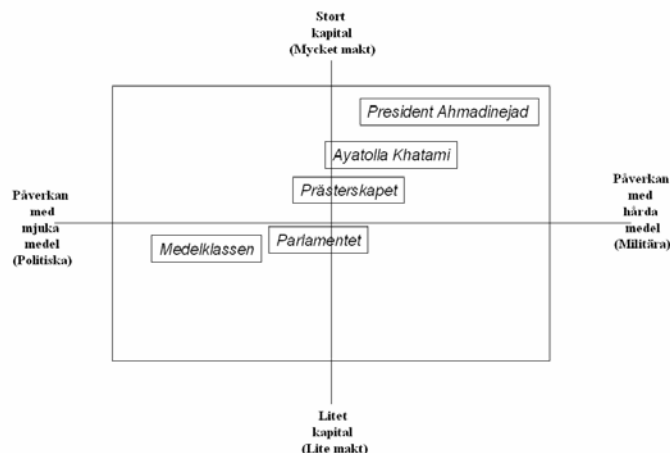

Fig 2. Aktörer i Iran och deras inbördes förhållande ur ett amerikanskt perspektiv.

För att påverka aktörerna kan man från amerikanskt håll välja bland ett antal olika metoder inom strategiskt inflytande. För att få effekt kan man i detta fall välja allt ifrån att med hårda medel gå till militär attack till att med olika mjuka medel påverka exempelvis genom ekonomiska påtryckningar eller diplomatiska förhandlingar. Det kan även handla om att påverka med hjälp av informationsoperationer av olika slag till exempel psyops i olika former. Denna kan utövas bland annat med hjälp av radio och tv-utsändningar eller genom tidningar. Inom det iranska fältet kan man naturligtvis även identifiera andra aktörer, såsom kurder i norra Iran, sunniarabiska grupper i söder och inte minst den stora gruppen av fattiga landsbygdsbor, som inte pratar engelska, är djupt religiösa muslimer och generellt konservativa. Trots att den sistnämnda gruppen visade i valet av president Ahmadinejad att den var en maktfaktor har jag valt att inte använda den (eller någon av de övriga här uppräknade) i mina fallstudier, främst eftersom den är svår att påverka för en ickeiransk aktör och för att den inte har stort inflytande i det dagliga politiska livet i Iran.

Strategic Influence och dess begrepp

Förmågan att påverka en motståndare har många namn. När denna påverkan genomförts i krig har det historiskt sett kallats för propaganda. Detta är en beteckning de som sysslar med informationsoperationer skyr, främst eftersom propaganda i det allmänna medvetandet förutsätts syssla med lögn av olika grad och storlek. *Strategic Influence* är samtidigt mer än bara den militära grenen av påverkan. Alla länder har en plan och en organisation för hur man skall föra ut "sitt" budskap. Dessa kan sträcka sig alltifrån att driva en "statens resebyrå" som gör reklam för landet och försöker locka utländska turister att komma och spendera sina pengar på semestern till att sätta upp radiostationer som mer eller mindre öppet sänder propaganda för det egna landet, eller vilket ibland är fallet, propaganda mot ett annat land. Den vanligaste formen, slutligen, att föra ut sitt budskap är förstås genom officiella kanaler, utrikesdepartement, genom sina ambassader och genom andra officiella forum som nationen deltar i (exempelvis FN, EU, G7 och liknande organisationer och sammanslutningar) för att föra fram sin stats åsikter på ett sådant sätt att det gagnar den egna staten och dess långsiktiga intressen.

Den dominerande teoribildningen kring strategiskt inflytande är framför allt amerikansk och de styrande dokumenten är de officiella amerikanska doktrinhandlingarna kring hur denna typ

av operationer genomförs. Denna typ av påverkan har många namn och Susan L. Gough konstaterar helt enkelt:

Strategic influence has been known by many names: foreign information programs, international information activities, political warfare, propaganda, psychological warfare, psychological operations, public information, public affairs, public diplomacy, international military information, information operations, influence operations and perception management, to name just a few. Further, strategic influence has always had both overt and covert components...

*Public diplomacy by itself is not strategic influence. Psychological operations are not strategic influence. None of these components can be conducted in isolation in the 21st Century. Strategic influence constitutes the orchestrated combination of them all.*⁴⁸

I sin uppsats *Strategic Influence Operations – The Information Connection* från 2003 definierar Brad M Ward Strategic Influence på följande sätt:

*”Strategic influence is the confluence of information entities integrated within the interagency integration process concerning public diplomacy, public affairs, and international military information (DOD Psychological Operations).”*⁴⁹

Bland annat utifrån ovanstående kan följande bild av strategiskt inflytande tecknas:

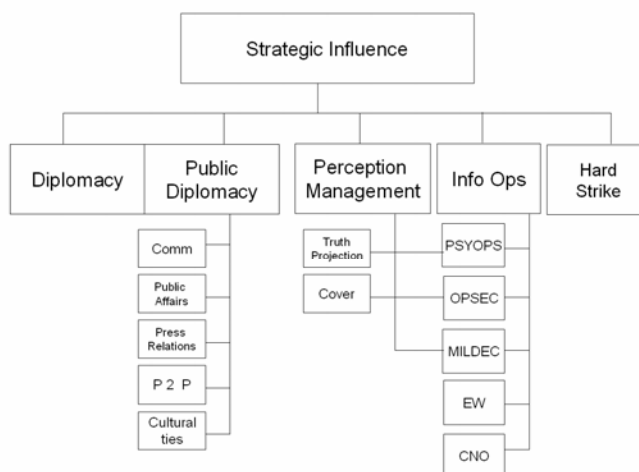

Fig 3. Schematisk bild av författarens uppfattning av strategiskt inflytande med underavdelningar.

Public Diplomacy

Den amerikanska definitionen för *Public Diplomacy* återfinns i *Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 12 April 2001*

⁴⁸ Gough, Susan L, ”The Evolution of strategic influence”, USAWC Strategy Research Project, U.S Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 2003, s 2.

⁴⁹ Ward, Brad M, ”Strategic Influence Operations – The Information Connection”, USAWC Strategy Research Project, U.S Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 2003. s iii.

*Public diplomacy — Those overt international public information activities of the United States Government designed to promote United States foreign policy objectives by seeking to understand, inform, and influence foreign audiences and opinion makers, and by broadening the dialogue between American citizens and institutions and their counterparts abroad.*⁵⁰

Joint Publication 3-53, Doctrine for Joint Psychological Operations säger i sin tur följande om *Public Diplomacy*:

*United States Information Agency (USIA) has the primary responsibility for conducting public diplomacy and for advising the US Government on policy implications of foreign attitudes and perceptions. Public diplomacy includes communication, PA, press relations, people-to-people exchanges, and cultural ties with other nations. Public diplomacy supplements traditional diplomacy by disseminating information to foreign populaces, generally through open media sources. As such, public diplomacy should be part of a unified, coherent effort to communicate with the people and governments of other countries. PSYOP can support US public diplomacy initiatives.*⁵¹

Som framgår av definitionen skall *Public Diplomacy* understödja vanlig diplomati med spridandet av budskap genom öppna källor men vid behov även med hjälp av psyop. Syftet är att påverka beslutsfattare så att de bättre förstår USA:s ståndpunkt.

Perception Management

I JP 1-02 beskrivs detta på följande vis:

*perception management — Actions to convey and/or deny selected information and indicators to foreign audiences to influence their emotions, motives, and objective reasoning as well as to intelligence systems and leaders at all levels to influence official estimates, ultimately resulting in foreign behaviors and official actions favorable to the originator's objectives. In various ways, perception management combines truth projection, operations security, cover and deception, and psychological operations. See also **psychological operations**.*⁵²

När det gäller *Perception Management* är det tydligt att USA tillåter sig mer friheter. Här talar man om påverkan inte bara på beslutsfattare utan dessutom på system ”på alla nivåer” och att vilseledning är ett verksamt medel för att åstadkomma detta.

⁵⁰ US Joint Chiefs Of Staff, *Joint Publication JP1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, 12 April 2001.

⁵¹ US Joint Chiefs Of Staff, *Joint Publication 3-53 Doctrine for Joint Psychological Operations*, 5 sept 2003.

⁵² US Joint Chiefs Of Staff, *Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, 12 April 2001.

Info Ops

Informationsoperationer, InfoOps, som det beskrivs i den officiella amerikanska doktrinen *JP 3-13* från februari 2006 innefattar fem huvudrubriker benämnda *core capabilities* (i svensk översättning ungefär *huvudförmågor*).⁵³

- PSYOP, psychological operations,
- OPSEC, operations security,
- MILDEC, military deception,
- EW, electronic warfare och
- CNO, computer network operations.

Och doktrinen definierar informationsoperationer utifrån dessa:

*Information operations (IO) are described as the integrated employment of electronic warfare (EW), computer network operations (CNO), psychological operations (PSYOP), military deception (MILDEC), and operations security (OPSEC), in concert with specified supporting and related capabilities, to influence, disrupt, corrupt, or usurp adversarial human and automated decision making while protecting our own.*⁵⁴

Som framgår av definitionerna till de ovanstående begreppen relaterar de alla till huvudförmågan psyop som i amerikansk doktrinskrift beskrivs i *Doctrine for Joint Psychological Operations* från 2003:

*Psychological operations (PSYOP) are planned operations to convey selected information and indicators to foreign audiences to influence the emotions, motives, objective reasoning, and ultimately the behaviour of foreign governments, organizations, groups, and individuals. PSYOP are a vital part of the broad range of US diplomatic, informational, military, and economic activities.*⁵⁵

Psyops ingår i både civila och militära operationer och kan rikta sig både mot grupper och nationer. Det svenska utkastet till IO doktrin beskriver tre sorters psyop; vit, som har en känd och korrekt källa, grå: där källa antingen inte anges eller är felaktig och svart; där källan anges att vara en annan än den egentliga. Psyop kan dessutom delas in i enande och splittrande.⁵⁶

Hur utövar USA Strategic Influence?

Bakgrund

USA:s apparat för att utföra strategiskt inflytande är omfattande och har utvecklats under lång tid. Mycket av arbetet och dess tekniker har sitt ursprung i reklambranschen där man har omfattande erfarenhet av hur man skall sälja in en vara eller ett budskap hos sin publik. Trots att det finns lång tradition och kunskap om hantverket att falla tillbaka på i USA har den amerikanska statens intresse för denna form av påverkan varierat. I sin avhandling *The Evolution of Strategic Influence* beskriver överstelöjtnant Susan L. Gough ingående hur *Public Diplomacy* har utvecklats i USA fram till modern tid och hur intresset varierat över

⁵³ US Joint Chiefs Of Staff, *Joint Publication 3-13, Information Operations*, 13 February 2006.

⁵⁴ US Joint Chiefs Of Staff, *Joint Publication 3-53*

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ *FM Grundsyn Info Ops, Remiss 2006*, s 14.

tiden med olika presidenter och deras administrationer.⁵⁷ I uppsatsen *Strategic Influence Operations – The Information Connection* beskriver översten Brad M Ward hur dagens organisation ser ut och vilka hinder och svårigheter som finns att övervinna för att få till stånd ett samlat grepp över alla resurser för *Public Diplomacy* och *Strategic Influence* i USA.⁵⁸

Starten för strategiskt inflytande

Under andra världskriget skapade USA COI (*Office of the Coordinator of Information*) efter brittisk förebild som en federal organisation för samordning av underrättelsetjänst, säkerhetstjänst, psykologiska operationer och sabotageoperationer. Redan inom ett år hade man bland annat på grund av inre stridighet kommit till den punkt när man ersatte COI med två nya organisationer, OWI (*Office of War Information*) och OSS (*Office of Strategic Services*). OWI fick ansvar för inhemska och öppna psykologiska operationer medan OSS fick ansvaret för alla hemliga operationer och hemliga psykologiska operationer. När kriget närmade sig sitt slut rekommenderade marinchefen Forrestal, att USA skulle inrätta ett "nationellt säkerhetsråd", NSC (*National Security Council*). Den 26 juli 1947, undertecknade president Truman "the National Security Council Act" i vilken NSC skapades med uppgiften; "... to advise the President on integration of domestic, foreign, and military policies relating to national security and to facilitate interagency cooperation."⁵⁹ vid samma tidpunkt grundades CIA, (*Central Intelligence Agency*) som efterträdare till OSS. Under 1948 tillkom två viktiga inslag i USA:s apparat för *Strategic Influence*. Efter att senator H Alexander Smith och kongressledamoten Karl Mundt varit på rundresa i Europa och mötts av omfattande sovjetisk propaganda författade de det lagförslag som blåste liv i informationsprogram för utlandet och lade grunden för det som skulle komma att bli USIA, (*U.S Information Agency*). USIA fick formen av ett fristående departement som lydte direkt under NSC och skulle samordna regeringens policy, planering, och genomförande av operationer för utrikes information. Vad som var viktigare var "Smith-Mundt Act" som reglerade spridningen av federal propaganda till den egna befolkningen. "Smith-Mundt Act" slår fast att den propaganda som produceras för utsändning till utlandet "inte får spridas inom USA, dess territorier eller besittningar." Något som gör spridandet av amerikansk propaganda inom USA till ett federalt brott.⁶⁰

Från Korea till Gulfen

Under hela 50-talet efter Koreakriget skapades en allt större organisation inom den amerikanska förvaltningen för *Strategic Influence*. Från och med president Kennedys administration sjönk dock intresset för det till sin bottenivå inom amerikansk statsförvaltning. Det var först under president Reagan som *Strategic Influence* fick en pånyttfödelse sprungen ur den tonvikt Reagan lade vid utrikespolitik och hans beslutsamhet att vinna det "Kalla kriget". Han lyfte för första gången information från att vara ett understödjande instrument till att vara en del av den högsta nationella strategin. Reagan satsade bland annat stora resurser på att utveckla och förbättra kvalité och förmåga hos amerikanska radiostationer som Voice of America, Radio Free Europe/Radio Liberty och radiostationer i den amerikanska sektorn av Berlin. Reagan framförde uttryckligen att anslagen till dessa projekt skulle ges samma prioritet som övriga program som klassats "vitala för nationens säkerhet".

⁵⁷ Gough, 2003.

⁵⁸ Ward, 2003.

⁵⁹ <http://www.whitehouse.gov/nsc/history.html#truman> besökt 2006-05-28.

⁶⁰ Gough, 2003, s 8.

DoD startade en översyn av sin psyopskapacitet och kunde konstatera att den förmåga som senast byggts upp under Vietnamkriget var försvunnen och drog igång ”*PSYOPS Master Plan 1985*” som drog upp riktlinjerna för hur psyops skulle kunna genomföras över hela världen och inom hela spektrumet av konflikter.⁶¹

Från President Bush till President Bush

När George Bush I efterträdde Ronald Reagan fortsatte han mycket av Reagans politik, men inte allt. De stora förändringarna i världspolitiken; Tysklands återföring, järnridåns fall och Sovjetunionens upplösning innebar att han ville genomföra en fullständig översyn av de officiella mediautsändningarna. I slutet av 1990 fastslogs de fyra huvuduppgifterna för de amerikanska radio- och tv-sändningarna:⁶²

- Förklara USA:s politik för en utländsk publik.
- Beskriva och förklara amerikansk kultur och amerikanska institutioner.
- Tillhandahålla objektiva nyheter, kommentarer och information om händelser i USA och i världen i övrigt.
- Tillhandahålla ”surrogatprogram”⁶³ i amerikanska intresseområden där tillgång till fri press och media saknas.

Det kanske viktigaste direktivet i NSD 51 var tillsättandet av en oberoende grupp med uppgift att granska alla statliga mediaresurser, deras aktiviteter och teknologi för att kunna föreslå den lämpligaste organisationen och strukturen för ett samlat statligt mediaväsen. Detta var grunden för *Broadcasting Board of Governors (BBG)*. BBG inrättades som en fristående myndighet ”med ansvar för all amerikansk statlig eller statligt understödd, icke militära, internationella etermedia”.⁶⁴

När Bill Clinton tillträdde som president skrotade han det som återstod av de mekanismer för strategiskt inflytande som byggts upp under Reagan och Bush. Under det sena 1990-talet jagade kongressen pengar och krävde stora neddragningar av budgeten för utrikesaffärer inklusive den för *Public Diplomacy*. Under förevändningen att det ”Kalla kriget” var vunnet klubbades 1998 ”utrikespolitiska reformen” och bland annat blev det tidigare fristående USIA nu en del av UD.⁶⁵

I och med framväxten av Internet under 1990-talet skapades ett medium för ”*mass-information*” men även för ”*miss-information*” och mycket av denna information och åsikter föll inte ut till USA:s fördel eller stödde mål för nationell säkerhet. Ändå dröjde det till 1999 innan president Clintons administration hade en nationell policy för USA:s *Public Diplomacy*. Clintons antagna policy fastställde att det skulle skapas en strategi för ”samordnad Internationell Public Information (IPI)”. Policyn fastslogs även bildandet av en *IPI Core Group (IPICG)* för samordning mellan myndigheter och utveckling av årliga övningar och utbildningsaktiviteter.⁶⁶

⁶¹ Gough, 2003, s 23.

⁶² I ett dokument benämnt *National Security Directive 51*.

⁶³ Med *Surrogatprogram* menas alternativ till den officiella (oftast) statskontrollerade media. D.v.s.. program som verkar vara gjorda i det egna landet av landsmän för landsmän.

⁶⁴ http://www.bbg.gov/bbg_plan.cfm besökt 2006-04-18.

⁶⁵ Gough, 2003, s 26.

⁶⁶ Dokumentet benämndes PDD 68.

När George W. Bush kommit till makten 2000 omstrukturerade han *NSC* systemet och ett stort antal samordningsgrupper las ner. *IPICG* fick leva vidare som ett underutskott under den nyinrättade ”*Counter Terrorism Policy Coordination Committee*” (CTPCC) men arbetet som samordnare mellan myndigheter tappade all fart under tiden man väntat på ett beslut från den nya administration om vad som skulle hända. Händelserna den 11 september 2001 ändrade på allt, inte minst administrationens syn på *Strategic Influence*. Ställda inför frågan ”*Why do they hate us?*” började president Bush att vidta mått och steg för att förklara USA:s politik mer aktivt utomlands.⁶⁷

Efter 9/11

2001 inrättades *Office of Strategic Influence* (OSI) med uppgift att ta sig an information riktad till särskilda grupper. OSI leddes av flygvapengeneralen Simon P. Worden som hade en vision och plan för vad han ansåg att OSI skulle åstadkomma för att stödja de nationella säkerhetsmålen. Det första OSI tittade på var hur man skulle kunna åstadkomma en förändring i de ”*Madrassas*”, muslimska skolor, där både litteratur och kursplaner är hästskt anti-amerikanska. Men så snart det upprättats startade en omfattande kampanj mot OSI i amerikanska media när ”någon” inom DoD spridit information om att OSI skulle leverera falska nyheter och propaganda i utlandet, nyheter som sedan skulle rapporteras i USA som fakta. Denna typ av operationer ingick inte i OSI:s uppdrag och anklagelserna blev aldrig belagda. Försvarsminister Rumsfeldt ansåg att den uppmärksamhet som media åstadkommit och den skada som OSI utsatts för var för stor för att kunna repareras och han stängde OSI bara fem månader efter att det etablerats.⁶⁸

Under 2002 publicerades *Defense Planning Guidance* (DPG) av försvarsminister Rumsfeldt. I DPG ges uppdraget till bland andra OSD och JCS att utveckla en ”vägkarta” för informationsoperationer i syfte att förbättra förmågan inom DoD. I DPG föreslås även inrättandet av ett *Strategiskt Psyops Detachment*, kraftigt ökade anslag för psyops och förbättrade karriärmöjligheter för den personal som jobbar inom psyops.⁶⁹ Allt som idag återstår av *Strategic Influence* inom OSD (*Office of Secretary of Defense*) är en liten avdelning, *Office of Information Activities* (OIA), som dolts inom ASD SOLIC (*Assistant Secretary of Defense for Special Operations and Low Intensity Conflict*). OIA har behållit ansvaret för översyn av policyn för militär psyops men har valt att hålla en mycket låg profil av rädsla för att den eller de som saboterade OSI dessutom skall försöka sabotera OIA.

Intrycket av den stora apparat som USA har till sitt förfogande för att bedriva strategiskt inflytande är att den är stor, kostsam och spridd inom förvaltningen. Det som vid en närmare granskning är slående är de problem som finns att åstadkomma en samordning av alla de budskap som skall sändas. Tack vare, eller på grund av, alla de olika organisationer som sysslar med bilden av USA, som alla har en egen agenda kring vad den uppfattar som det mest centrala i budskapet och dessutom kanske har egna mål inte bara för de budskap de vill sända utan också mål för den egna organisationen. Dessa kan röra sig om allt ifrån att få en ledande roll i genomförandet till att bevara organisationens egna autonomitet och fortlevnad. Inte minst visar sig i exemplet med OSI att det också finns en tydlig rivalitet mellan det militära och civila etablissemangen kring vem som skall leda och vara högsta samordningsinstans om man skulle lyckas samla alla resurser under en chef.

⁶⁷ Ward, 2003, s 12.

⁶⁸ Gough, 2003, s 31.

⁶⁹ U.S. DoD *Information Operations Roadmap*, september 2003, s 9. (avhemligad utgåva)

I ett försök att illustrera hur utnyttjandet av dessa resurser inom det iranska fältet skulle kunna se ut presenteras följande bild. Att märka är att det är de förmågor som kan uppfattas ha varit aktiva i Iran som återfinns i det iranska fältet. I stort sett alla förmågor; MILDEC, Diplomacy, Public Diplomacy, Perception Management och Psyops återfinns i detta exempel i fältet stort kapital-mjuka medel. I detta fält (med dragning ”nedåt” mot mjuka medel-litet kapital) kan förväntade målgrupper vara; medelklass, parlament och prästerskap. I någon utsträckning kan även ayatollan ses som en målgrupp, främst för förmågan Diplomacy. Enbart förmågan Hard strike (fysisk bekämpning) återfinns i stort kapital-hårda medel. Som målgrupp inom fältet återfinns presidenten och (delvis) ayatollan. CNO och EW som i och för sig återfinns i fältet litet kapital-hårda medel berörs ej i detta arbete. Den tänkta användningen för dessa skulle exempelvis kunna vara EW i form av utstörning av radio eller tv och direkta attacker mot iranska datanätverk (CNA) eller utbytjande av svagheter i datanät (CNE) för att ”avlyssna” dessa. Det som populärt kallas ”hacking”.

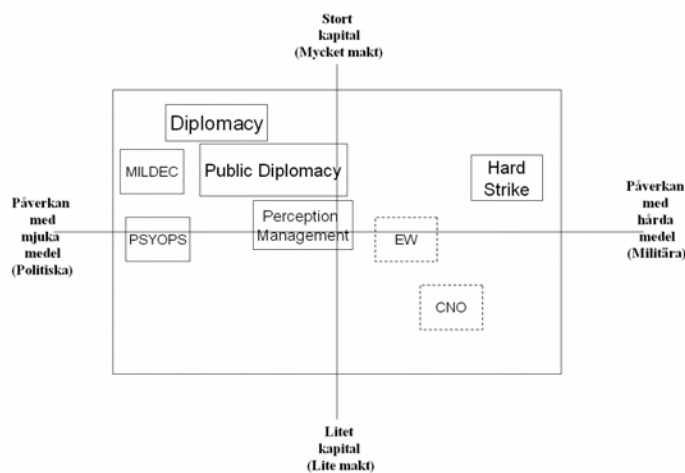

Fig 4. Principbild av användning av olika förmågor och medel för strategiskt inflytande inom det iranska fältet.

4. DISKUSSION

Hur ska USA utöva strategiskt inflytande så att Iran går från att vara en av ”Ondskans axelmakter” till att åter bli en del av världssamfundet? Vad är det man vill uppnå? Vilka grupper är värda att försöka påverka? Vilka kan påverkas? Och inte minst – har man någon nytta av att påverka dem, kan de i sin tur få inflytande och påverka andra grupper?

Det blir allt viktigare att ha en genomtänkt och välformulerad strategi för hur man skall gå till väga och det visar sig genom historien att samordning av en stats alla resurser krävs för att kunna uppnå resultat. Förutom en samordnad insats med en genomtänkt strategi och mål krävs det en god förståelse för motståndarens kultur så att man angriper rätt saker. I operationskonst är strävan att påverka motståndarens tyngdpunkt, men genom att angripa motståndarens svagheter eller de omständigheter som han är beroende av påverkas hans maktcentrum.

Iran kan betraktas utifrån perspektivet att det är ett generellt fält där aktörerna har sina allmänna positioner oavsett vilken situation de återfinns i men inför de fallstudier som presenteras kan det vara på sin plats att upprepa att de fält som presenteras är unika i varje enskilt fall. I varje exempel har de olika aktörerna en inbördes placering relativt varandra och

relativt fältgränserna som är intressant. De kan uppfattas vara godtyckligt placerade men det är inte aktörens "absoluta värde" som är intressant. Respektive bild är konstruerad utifrån det kapital de olika aktörerna uppfattas att inneha i den specifika situationen. Fälten används i fallen som en bakgrund för att kunna bedöma aktörernas subjektiva inflytande och för att bedöma hur hårda medel som krävs för att påverka dem.

Militär - politiska - operationer (Ambassadockupationen)

Under slutet av 1800-talet inleddes diplomatiska förbindelser mellan Iran och USA och kontakterna mellan de två länderna sågs som mycket hjärtliga fram till 1950-talet. När Ryssland och England gemensamt invaderade Iran 1909 var USA en av Irans tillskyndare. Under striderna i Tabriz i södra Iran slogs iranier och amerikaner från den amerikanska beskickningen tillsammans mot landstigna ryska trupper och den amerikanske läraren vid Presbyterianska missionsskolan i Tabriz, Howard Baskerville, som föll under striderna blev det iranska folkets hjälte i kampen för frigörelse från Ryssland och England och Baskerville räknas som en av Irans martyrer.⁷⁰

När Irans premiärminister Mohammad Mosaddeq 1953 förstatligade den iranska oljeindustrin genom att bryta avtalet kring *The Anglo-Iranian Oil Company* ingånget 1933 med brittiska oljebolag och skaffade sig allt starkare grepp om makten samtidigt som han inledde allt mer omfattande samarbete med det kommunistiska Tudeh-partiet innebar det att shah Reza Pahlavi tvingades i landsflykt. Mossadeq drog därmed på landet ett mycket kännbart oljeembargo.⁷¹ Efter att Mosaddeq avsatts i en kupp som genomfördes med hjälp av MI6 och CIA (Operation Ajax) och shahen återinsattes på tronen stärktes förbindelserna mellan shahen personligen och USA. Oljekonflikten löstes genom att ett nybildat brittisk-amerikanskt-iranskt oljekonsortium delade på inkomsterna från Irans oljeproduktion.

Efter återkomsten till Iran tog shahen ett fastare grepp om nationen bland annat genom inrättandet av SAVAK, den fruktade hemliga polisen, som inledde en omfattande jakt på dissidenter. Shahen inledde ett arbete för att modernisera Iran genom *den vita revolutionen* och genomförde jordreformer till förmån för fyra miljoner små jordägare genom att tvångsinlösa stora och medelstora lantegendomar. shahen införde också reformer för att förbättra kvinnans ställning i samhället, något som särskilt retade det konservativa prästerskapet.⁷²

Förutom att vara en stor och viktig oljeleverantör och handelspartner var Iran med sitt läge en viktig allierad till USA. 1955 undertecknades Iran-Bagdadpakten, en försvarspakt mellan Iran, Irak, Turkiet och Pakistan och med USA och Storbritannien som associerade medlemmar. I kraft av sitt läge söder om Kaspiska havet och med gräns mot Sovjetunionen var Iran intressant för USA inte minst för att upprätthålla den signalspaning som ringade in Sovjet. I sin strävan att förbättra relationerna med Sovjetunionen valde shahen 1962 dock att förbinda sig att inte stationera utländsk trupp på Irans territorium. Iran byggde istället upp en egen stor och mäktig krigsmakt som under 60- och 70-talet utrustades och utbildades med hjälp av USA.⁷³

⁷⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Howard_Baskerville besökt 2006-02-05.

⁷¹ <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

⁷² http://en.wikipedia.org/wiki/Mohammad_Reza_Pahlavi besökt 2006-02-05.

⁷³ US Library Of Congress Country Studies/ Iran [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+ir0158\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+ir0158)) besökt 2006-05-27.

Under åren fram till 1979 levde Iran gott på sina stora oljeinkomster men kritiken ökade stadigt mot shahens enväldiga styre och mot att han levde lyxliv för landets oljepengar, men de goda förbindelserna med USA och Israel gjorde dessutom att shahen efter hand drog på sig allt mer inhemsk kritik.⁷⁴

När shah Reza flydde Iran i januari 1979 gick färden först till Egypten och sedan vidare till Marocko, Bahamas och Mexico. När shahens diagnostiserade cancer förvärrades och han begärde att få inresevisum till USA för att få tillgång till kvalificerad sjukvård ställdes president Carter inför ett dilemma. Valet stod nu mellan att hjälpa en gammal bundsförvant och att stöta sig med den nya iranska regimen. USA valde till slut att acceptera shahen som patient av humanitära skäl och efter genomförd behandling pressade USA sin gamle allierade att snarast lämna landet. Shahen levde en kort tid i Panama för att sedan fortsätta tillbaka till Egypten där han avled 27 juli 1980.⁷⁵ Genom att inte utlämna shahen till rättegång i Iran och genom att låta honom genomgå medicinsk behandling i USA hade den iranska vreden väckts.

Den förste november 1979 uppmanade ayatolla Khomeini sina landsmän att demonstrera mot USA och Israel vilka han förklarade vara "Den store Satan" och "Islams fiende." Den fjärde november tog sig en grupp studenter som kallade sig själva "Imamens lärjungar" in på ambassadområdet och ockuperade ambassadens huvudbyggnad.⁷⁶ 66 amerikaner togs tillfånga och det skulle dröja 444 dagar innan alla åter frigivits. Som direkt anledning till att ambassadens personal tagits som gisslan angavs att det var en vedergällning för att USA låtit shahen komma in i USA för att få medicinsk behandling för sin cancer. Studenterna krävde, förutom att shahen skulle utlämnas, att USA skulle be om ursäkt för tidigare inblandning i Irans inrikespolitik och för att man hjälpt till att störta Mosaddeq på 50-talet. Till dessa krav lades anspråk om att alla iranska tillgångar som frusits i USA när ambassaden intagits skulle lämnas tillbaka. Under den 444 dagar långa krisen planerade USA ett militärt ingripande när man upptäckt lyckades flyga in ett specialförband som upprättade en bas inne i Iran och skulle flyga in med helikopter till ambassaden i Teheran och frita gisslan. Hela operationen var dock förföljd av otur och oskicklighet. Under en sandstorm förstördes två av helikoptrarna och en tredje havererade under landning. Operationen avbröts och när styrkan skulle flyga ut igen kolliderade en helikopter med ett Herkulesflygplan varvid åtta man omkom och flera skadades.⁷⁷

I USA var känslan av nationell förödmjukelse och förnedring stark när man tvangs att varje dag påminnas om hur en hel amerikansk beskickning kunde hållas som gisslan med en stats goda minne när de fångna amerikanerna paraderades framför tv-kamerorna. För att försäkra sig om att de amerikanska diplomaterna inte skulle glömmas bort startades en kampanj med gula band som sattes upp på alla möjliga (och omöjliga) ställen med löftet om att de inte skulle plockas ner förrän alla i gisslan var hemma.

När shahen dött i juli 1980 och Saddam Husseins Irak helt oväntat angrep Iran i september ökade den iranska viljan till eftergifter och förhandling gentemot USA. I november 1980 förlorade president Carter det amerikanska presidentvalet, en valförlust som förmodligen till del kan tillskrivas Carteradministrationens hantering av hela gisslanaffären, och efter medling av algeriska diplomater kunde de sista ur gisslan flygas ut den 20 januari 1981. I Iran fanns en

⁷⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Mohammad_Reza_Pahlavi#Revolution besökt 2006-05-27.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Iran_hostage_crisis besökt 2006-05-10.

⁷⁷ Ibid.

tro på att den nyvalde president Reagan skulle vara mer öppen för dialog med Iran men iranierna blev snart varse den nya amerikanska ledningens linje:

*Our Iranian captors' hatred of President Carter was so deep and strong that they never focused on what his defeat might mean to Iran and to our situation. They believed Mr. Reagan would be their friend, someone who understood all the injustices America had perpetrated on their innocent country for so many years. Our captors were certain Reagan would understand their point of view and why they came to the Embassy that November day. Dave and I told them differently, but our words did not resonate. Imagine, then, the Iranians' utter befuddlement when, several days after the election, President-elect Reagan called the Iranians "barbarians" and noted that he did not bargain with such people. Being labelled as barbarians was highly offensive to many Iranians, who believed their country and culture to be sophisticated and refined. Several students came to talk to Dave Roeder about this, and Dave would ask, in effect, "What did you expect? You capture the American Embassy, hold American citizens prisoner for over a year, claim that America is your number-one enemy, claim that you hate Americans, desecrate the American flag by burning it and hauling garbage in it before the world press, and maintain that you are at war with America. And now you think that Ronald Reagan is going to be your friend? He will not be your friend. You have brought this on yourselves, and that is the way the world works." The overnight change in the Iranian's attitude was palpable. Their delight in a Carter defeat was replaced by a growing fear of the new administration.*⁷⁸

Det framstår tydligt att USA och dess president verkligen var hatade. Men även att studenterna inte riktigt insåg vad de gjorde när ambassaden togs över. Beskrivningen är helt enkelt ett exempel på den mycket förenklade världsbild som ockupanterna uppvisade när de trodde att de genom sin aktion enkelt skulle kunna tvinga USA till underkastelse. Vissa uppgifter i USA idag (bland annat från William Daugherty som är källa till citatet ovan) gör gällande att Irans nuvarande president var en av de ledande ockupanterna under de 444 dagarna.

Slutsatser av militära-politiska operationer.

Som operation betraktat kan detta ses som en militär-politisk operation från USA:s sida. Först och främst måste försöket att genomföra en militär räddningsoperation sättas in i den tid när den genomfördes. 1980 var Irans krigsmakt i spillror och den tekniska nivån låg eftersom man efter revolutionen saknade reservdelar (och personal) till de system man hade.

Den misslyckade fritagningsoperationen innebar en svår knäck för det amerikanska självförtroendet och betydde att Iran ansåg sig ha vunnit en militär seger över USA. Genom att istället sätta in sina resurser för strategiskt inflytande och utnyttja hela arsenalen av amerikanska medel; diplomati, *Public Diplomacy*, psyops och ekonomi kunde man öka Irans isolering och de i USA frysta ekonomiska tillgångarna blev en viktig tillgång i de politiska förhandlingarna. *Smidt-Mundt Act* förbjuder förvisso att den amerikanska staten sprider budskap avsedd för en utländsk publik inom landet. "Propagandan" på hemmafronten där kampanjen med de "gula banden" som skulle plockas ner först när alla var hemma igen

⁷⁸ Citatet hämtat från William J Daughertys redogörelse från tiden som gisslan i Iran, "Held Hostage in Iran - A First Tour Like No Other", tillgänglig på Internet:

<http://www.odci.gov/csi/studies/spring98/iran.html> besökt 2006-02-06, Daugherty var officiellt "3.rd secretary of US mission" men jobbade, som framgår av hans berättelse, som underrättelseofficer med CIA som uppdragsgivare, besökt 2006-05-27.

startades och den inhemska "civila" produktionen av anti-iranska budskap stegrades ständigt. Känslan av nationell förödmjukelse tvingade president Carter att ta till militära medel för att visa den amerikanska befolkningen att han var en handlingens man och för att kunna gå till historien som en president som åstadkom något med Iran. Med facit i hand var det andra metoder som fungerade. Det kan hävdas att USA genom att genomföra den militära operationen dels visade för Iran att man hade förmågan att smyga in ett förband av ganska omfattande storlek på iranskt territorium utan att upptäckas. Trots att operationen misslyckades så visade den att Irans ledning inte hade kontroll över territoriet och därmed riskerade att bli utsatta för samma sak igen.

Genom att gå från agerande med hårda till mjuka medel (för all del genom ombud) lyckades man slutligen få ut gisslan. Angreppet från Saddam Husseins Irak innebar dessutom att den iranska ledningen fick andra, mer brådskande ärenden att hantera, men det var efter diplomatiska förhandlingar som dramat till slut fick sin upplösning.

Som framgår av den doktrinära definitionen är psyops en central ingrediens i det som kallas Strategic Influence. Men psyops har också har en civil tillämpning som inte faller inom den strikt militära definitionen. Alla de insatser som USA sätter in för att sprida en positiv nationell bild eller en negativ bild av motståndare, till exempel genom *Voice of America*, (VoA) och övriga kanaler är att betrakta som psyops med andra, civila, namn såsom *Public Information* och *Perception Management*. Att skapa en nationell känsla av sammanhållning på det sätt som man kunde göra med den enkla symbolhandlingen att knyta ett gult sidenband runt sin grindstolpe är ett gott exempel på enande psyops även om företeelsen uppstod spontant bland vanliga amerikaner.

I bilden nedan framgår min tolkning av framgångskriterier där USA försökte agera med hårda medel mot högt rankade mål. Bilden visar också det uppfattade utfallet; det var påverkan med mjuka medel som gav utdelning och då ifrån andra grupper. När ambassadockupationen inleddes var ayatollan nyttillträdd och gav om inte sitt uttalade stöd till ockupanterna så i alla fall sitt diskreta bifall. Allt eftersom tiden gick och gisslan mer och mer blev en belastning för Iran insåg den iranska ledningen slutligen att de inte kunde hålla dem kvar längre. Genom den politiska lösningen fick Iran ett avtal (Algeravtalet)⁷⁹ som sade att USA förband sig att inte blanda sig i Irans inre affärer vare sig politiskt eller militärt och man fick loss stora summor av de tillgångar som frysts i USA.⁸⁰

Att under 1979-80 kunna påverka ayatolla Khomeini annat än med de hårdaste metoderna, det vill säga att döda honom, förefaller att ha varit fullkomligt utsiktslöst. Khomeinis USA-hat grundade sig i hur USA stött shahen och hjälpt honom tillbaka till makten efter att Mossadeq avsatts genom CIA:s och MI6:s aktiva insatser. I Khomeinis ögon var USA därför en förtryckarstat som försökte manipulera det iranska folket. Prästerskapets inställning till USA speglar naturligtvis Khomeinis (som var landets högste religiöse ledare). Direkt efter revolutionen hade prästerskapet som varit med om att starta revolutionen stort stöd och litet motstånd. När studenterna intog ambassaden såg prästerskapet (med Khomeini i spetsen) detta som en möjlighet att utöka sin egen makt och införa det islamiska styret. Genom att hålla gisslan kvar och underblåsa hatet mot USA kunde man krossa det motstånd som fanns och konsolidera revolutionens politiska vinster i religiös makt. Det är på sin plats att komma ihåg att premiärminister Bakhtiar som de facto var den som fick shahen att avgå själv tvingats

⁷⁹ http://www.parstimes.com/history/algiers_accords.pdf besökt 2006-05-27.

⁸⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Iran_hostage_crisis besökt 2006-05-27.

lämna landet i april 1979 och utsattes för ett mordförsök i sin exil i Paris i juli 1980.⁸¹ Samtidigt var den iranska medelklassens inflytande över inrikespolitiken vid tiden närmast obefintlig och det politiska Iran tvingades att underordna sig prästerskapet. Dels därför att retoriken gick ut på (och fortfarande gör) att endast prästerskapet förstod och kunde tillvarata Irans behov och dels för att Iran under denna tid införde islamisk lagstiftning som lade all reell makt i prästerskapets händer.

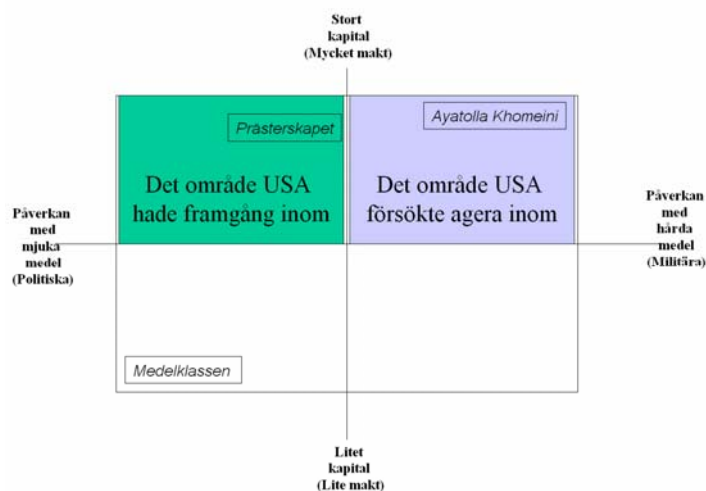

Fig 5. Fallstudie 1 – Militär-politisk operation (Ambassadockupationen).

Politisk Info Ops (Atomprogrammet)

”Olja är en allt för exklusiv vara för att bara eldas upp”⁸²

Allt sedan shahen på 70-talet deklarerade detta har Iran varit medvetet om att man behöver skaffa sig alternativa möjligheter till elproduktion. Iran har samma rätt som alla fria stater att skaffa sig den teknik man vill och anser sig behöva så länge man inte bryter mot internationella lagar eller avtal och det finns en insikt i Iran att oljan faktiskt är allt för dyrbar för att eldas upp för att producera elström och i stället borde användas för att framställa mer värdefulla varor. Så låter den officiella förklaringen till det iranska kärnkraftsprogrammet.

Iran är en viktig leverantör av olja, i rangordning den fjärde största producenten med en oljeproduktion på 4,09 miljoner fat/dag och den fjärde största exportören med 2,5 miljoner fat/dag (2004).⁸³ Kina är världens näst största förbrukare av olja efter USA med en ständigt ökande oljekonsumtion som krävs för att hålla den växande kinesiska ekonomin igång.⁸⁴ Mellan 2002 och 2003 ökade Kina sin oljeimport med 44 % och behovet av en säkrad tillgång på oljeleveranser ökar därmed. Före den amerikanska invasionen av Irak hade Kina tecknat

⁸¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Shapour_Bakhtiar Bakhtiar överlevde men dödades 1991 av iranska agenter .

⁸² Uttalande gjort av shah Reza Pahlavi i mars 1974. http://en.wikipedia.org/wiki/Iran%27s_nuclear_program besökt 2006-05-27.

⁸³ Siffror från 2004 enligt US Energy Information Administration, http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/topworldtables1_2.html besökt 2006-02-05.

⁸⁴ Enligt Energimyndighetens skrift; *Kinas växande energibehov - Snabb ekonomisk tillväxt påverkar den globala energimarknaden* utgiven i mars 2005. Tillgänglig på: [http://www.stem.se/web/biblshop.nsf/FilAtkomst/ET2005_6W.pdf/\\$FILE/ET2005_6W.pdf?OpenElement](http://www.stem.se/web/biblshop.nsf/FilAtkomst/ET2005_6W.pdf/$FILE/ET2005_6W.pdf?OpenElement) besökt 2006-05-27.

avtal om leveranser från irakiska oljefält men på grund av oljeembargot mot Irak kunde aldrig några leveranser genomföras. Dessa avtal upphävdes när USA efter andra Gulfkriget 2003 övertog administrationen av Irak.⁸⁵ Under 2004 tecknade Kina nya avtal, denna gång med Iran, om leveranser av olja för ca 70 miljarder dollar och gas för ytterligare ca 20 miljarder. Betalningen sker bland annat i form av byteshandel med datorsystem och en första etapp av en ny tunnelbana i Teheran. Kina har dessutom tidigare sålt teknologi för missiler till Iran.⁸⁶

Redan under 1970-talet påbörjades den iranska uppbyggnaden av atomanläggningar för elproduktion med tysk och fransk hjälp. 1976 skrev president Gerald Ford under ett direktiv om att Iran skulle få köpa utrustning från USA för att kunna framställa plutonium från kärnbränsle.⁸⁷ Avtalet talar om att skapa en komplett "kärnbränslecykel". Intressant att notera i sammanhanget är att såväl nuvarande vicepresident Dick Cheney, försvarsministern Donald Rumsfeld och president Bushs förre säkerhetsrådgivare Paul Wolfowitz på 70-talet var inblandade i att stödja programmet som skulle ge Iran plutonium som reaktorbränsle.⁸⁸ Efter att ha legat vilande under åren efter revolutionen och under kriget mot Irak återupptogs utbyggnaden av det iranska atomkraftprogrammet med rysk hjälp på 1990-talet. Man understryker även att man inte bryter mot icke-spridningsavtalet, NPT, vilket Israel, Pakistan och Indien gjort.

I augusti 2002 avslöjade medlemmar ur motståndsrörelsen Mujahedin-e-Khalq, vilken av USA och EU stämplats som en terrororganisation, att Iran hade två tidigare okända atomanläggningar. Dels en anläggning för anrikning av uran i staden Natanz och en anläggning för produktion av tungt vatten i Arak. Dessa anläggningar var inget som Iran var skyldigt att anmäla enligt NPT men insikten att Iran under mer än 15 år lyckats hålla sina anläggningar hemliga för omvärlden skapade känslan av att "något oroväckande" pågick. Samtidigt förekommer flera rapporter om att Iran inte gjorde någon större hemlighet av sin atomutbyggnad eftersom programmet diskuterades i iransk media bland annat utifrån frågan om det är i enlighet med islam att använda kärnkraft. I samband med att Condolezza Rice som USA:s nyutnämnda utrikesminister reste runt i Europa under 2004 för att skaffa stöd för en tuffare linje mot Iran framkom insikten att man i de europeiska huvudstäderna framför allt såg USA och inte Iran som ett problem.⁸⁹ Efter att USA:s invasion av Irak 2003 i efterhand visat sig bygga på ett minst sagt svagt och i många stycken felaktigt underrättelseunderlag var det omöjligt för USA att få stöd för en annan väg än den diplomatiska. EU och USA enades under 2004 om att EU med EU3-gruppen bestående av Tyskland, Frankrike och Storbritannien skulle ha ledningen i förhandlingarna med Iran och att atomorganet IAEA skulle få den tid som krävdes för att uttömma sina möjligheter till inspektioner och påtryckningar. Trots den utsträckta tiden beskrev IAEA i sin rapport den 28 februari 2005 att Iran fortfarande inte tillät inspektioner av sitt atomprogram i den utsträckningen att man kunde avgöra att det bara handlade om civil kärnkraft.⁹⁰ EU3 tillsammans med Ryssland och Kina fortsatte under våren

⁸⁵ Jönsson, 2005, s 24.

⁸⁶ Ibid, s 25.

⁸⁷ Det här aktuella dokumentet är "National Security Decision Memorandum No 324", men memorandum Nr 292, och National Security Study Memorandum 238 och 324 handlar också om försäljning av kärnteknologi till Iran. Dessa kan nås via; "Website of the President Ford Library and Museum in Ann Arbor, Michigan" på webadressen: <http://www.fordlibrarymuseum.gov/> besökt 2006-05-28.

⁸⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Iran%27s_nuclear_program besökt 2006-03-21.

⁸⁹ Baker & Kessler, "U.S. Campaign Aimed at Iran's Leaders", Washington Post, 2006-03-13, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/12/AR2006031201016.html> besökt 2006-05-27.

⁹⁰ Tillgänglig på adressen; <http://www.iaea.org/NewsCenter/Statements/2005/ebsp2005n002.html#iran> besökt 2006-05-27.

2006 att utöva påtryckningar på Iran att avbryta den urananrikning som tidigare inletts. När IAEA inte godtog Irans förklaringar och Iran inte lät IAEA fullfölja sina inspektioner av de iranska atomanläggningarna fick frågan om det iranska atomprogrammet övergå till FN:s säkerhetsråd efter att IAEA lämnat en kritisk rapport i mars 2006.

Att i denna typ av operation utföra vilseledning är svårt. Det är dessutom lättare för den som har något fysiskt att dölja, till exempel en underjordisk atomanläggning. Försök att utöva vilseledning (MILDEC) från amerikansk sida har ändå rapporterats. I sina försök att försvåra den iranska utvecklingen av en atombomb påstås USA genom CIA ha försökt låta Iran komma över ritningar till en atombomb. New York Times journalisten James Risen beskriver i sin bok ”*State of War: The Secret History of the CIA and the Bush Administration*” som utkom i januari 2006 hur CIA i februari 2000 under kodnamnet ”*Operation Merlin*” försökt förse Iran med ritningar till en bomb med inlagda avgörande fel. När de iranska bomkonstruktörerna väl fått ritningarna i sina händer var det dock inga större problem för dem att med pakistansk hjälp konstatera de inlagda felen och rätta till dem. Risen spekulerar i att detta misslyckade grepp istället påskyndade utvecklingen av en iransk atombomb med flera år. Boken har dock fått utstå kritik bland annat för de anonyma källor som Risen bygger sin historia på.⁹¹

Efter att nyheterna om det ”hemliga” iranska atomprogrammet kommit ut 2002 skapades stor oro framför allt i USA om vad det skulle innebära om Iran utvecklade en egen atombomb. Med de tre beståndsdelarna *atombomb – medeldistansmissil – oberäknelig ledning* såg västvärlden framför sig en ny hotbild med förskjuten maktbalans i hela Mellanöstern. Dessutom uppträdde med Shahab-3 missilen scenariot att Irans vapen plötsligt fått räckvidd in mot södra Europa. Detta sammantaget gjorde att man såg sig tvingad att begränsa Irans möjligheter att utveckla atomvapen. Oron för vad Iran vill med sitt kärnprogram och sina missiler blev dessutom knappast mindre efter president Ahmadinejads uttalanden om Israel hösten 2005. Dessa uttalanden om Israels utplånande och påståendet att förintelsen av judar under andra världskriget aldrig ägt rum fick förre presidenten Khatami att direkt gå ut och förklara att förintelsen förvisso var ett historiskt faktum och han blottlade därigenom sprickan inom den iranska ledningen.

Som framgått av president Ahmadinejads uttalanden kommer han knappast att låta sig påverkas med förhandlingar (eller av något annat heller för den delen). Hans position är fixerad. Vad gäller ayatolla Khamenei och Majlis är framför allt stoltheten över att man visat omvärlden att landet kan genomföra ett mycket omfattande tekniskt projekt mest betydelsefullt. Förhoppningsvis förstår man ändå i dessa kretsar att man utmanar omvärlden med atomutvecklingen, en insikt som helt saknas (eller bortses ifrån) av Ahmadinejad. I väst är det förhärskande intrycket av Irans prästerskap en förenklad bild av ett homogent prästerskap som förtrycker ett folk. I själva verket är situationen mycket mer komplex och bilden splittrad. Detta har bland annat visat sig genom den diskussion som förts inom Iran angående huruvida atomkraft i allmänhet och atombomber i synnerhet är i enlighet med islam. Även inom shiaislam förekommer debatt kring i vilken omfattning präster skall styra den världsliga politiken. Flera av de ayatollar som verkar i Irak, bland dem ayatolla Ali Sistani, kan göra anspråk på högre religiös status än ayatolla Khamenei.⁹² Medelklassen å sin sida kan anses vara utan inflytande i detta fall, men mot detta talar det faktum att ett såpass omfattande tekniskt program som atomprojektet är kräver mängder av människor med god utbildning. I

⁹¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Merlin besökt 2006-04-18.

⁹² Le Monde Diplomatique, (engelskspråkig utgåva), ”Iran and Iraq: The limits on Shia Power”, Ahmad Salamatian, 8 Juli, 2005.

senare tids operationer har USA riktat sig mot grupper både inom prästerskapet och medelklassen. Genom att göra uttalanden om den tidigare inblandningen i Iran har man försökt blidka iranska ledare och öppna för dialog. President Bushs uttalande våren 2002 om att: ”den som vill ha förändring i Iran har ingen bättre vän än USA” riktade sig till dem som har möjlighet att verka för förändring inom systemet.⁹³

Slutsatser av politisk infoops i fallet Atomprogrammet.

I detta fall återfinns Irans president återigen i det övre högra hörnet. Ayatolla Khamenei placerar sig i fältet något lägre än presidenten främst på grund av Ahmadinejds oförsonliga inställning och uttalanden. Kanske är det i rollen som språkrör för den officiella iranska politiken som dessa görs men genom den ton som slagits an av Ahmadinejad har han tagit på sig rollen som den orubblige statsmannen som endast ser till sin nations bästa (därmed inte nödvändigtvis sitt folks). Genom att på detta sätt hota Israel har han dessutom positionerat sig gentemot andra stater i Mellanöstern på ett sätt som av det konservativa Iran upplevs som fördelaktigt. Irans medelklass som sitter inne med den kunskap och utbildning som krävs för att kunna genomföra hela atomprogrammet hamnar i detta fall något högre än parlamentet och nästan på samma kapitalnivå som prästerskapet som här i och för sig fattar vissa beslut men knappast har den tekniska förståelsen kring besluten. I detta fall är den kunskap som medelklassen sitter inne med ett kapital (know-how) som kan omvandlas till politiskt kapital inom det iranska fältet. Härigenom får den gamla maximen ”*Kunskap är makt!*” ett påtagligt bevis. Genom sitt politiska agerande tillsammans med främst EU, genom EU-3, och med stöd av Ryssland och Kina har USA för tillfället (våren 2006) vunnit några initiala framgångar gentemot Irans atomprogram. Genom att låta IAEA uttömma alla ansträngningar för att få full insyn i atomprogrammet och tillträde till alla anläggningar, vilket man i februari 2006 ansåg sig att ha kommit till vägs ände med, har USA nu lyckats föra frågan till FN och säkerhetsrådet. USA kan därmed påstås ha lärt sig läxan att skaffa både omvärldens gillande och folkrätlig legitimitet för sina åtgärder. Genom att agera på den politiska arenan med sina medel för *Public Diplomacy* har USA försökt att påverka den politiska ledningen i form av ayatolla Khatami och Majlis och den iranska allmänheten. Man får inte glömma att Majlis representeras av flera partier och att inte alla dessa är konservativa.

I sammanhanget kan man tycka det vara en ironi att det var oppositionsgruppen Mujahedin-e-Khalq som avslöjade flera av de hemliga anläggningarna. Organisationen är klassad som en terroristorganisation men det hindrar inte att USA idag understödjer den för att kunna driva radiosändningar till Iran från sändare inne i Irak.⁹⁴ När USA:s armé i samband med invasionen av Irak bestämde sig för att avvärja rörelsen i Irak mötte det protester från ett stort antal kongressledamöter som ansåg att MKO är ett alternativ till regimen i Teheran.⁹⁵ I detta fall inser till och med USA att det ibland krävs att man ingår oheliga allianser.

I detta fall ser det ut som att USA försöker agera i fältets vänstra kant (mjuka medel) mot högt placerade aktörer (mycket makt). Därtill tvingade av sina allierade i Europa som inte vill se en militär aktion mot Iran med de konsekvenser det skulle innebära. Spekulationerna kring ett amerikanskt angrepp mot Iran har samtidigt gynnat president Ahmadinejad som kunnat fullfölja sin retorik om USA som ”den store Satan”. Han återfinns därför utanför påverkansfältet eftersom det helt enkelt inte är troligt att han kan påverkas. I detta fält återfinns ayatolla, medelklass och parlament inom området som USA vill nå med sin påverkan.

⁹³ <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

⁹⁴ <http://www.clandestineradio.com/intel/station.php?id=86&stn=44> besökt 2006-04-18

⁹⁵ UI:s landfakta; <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

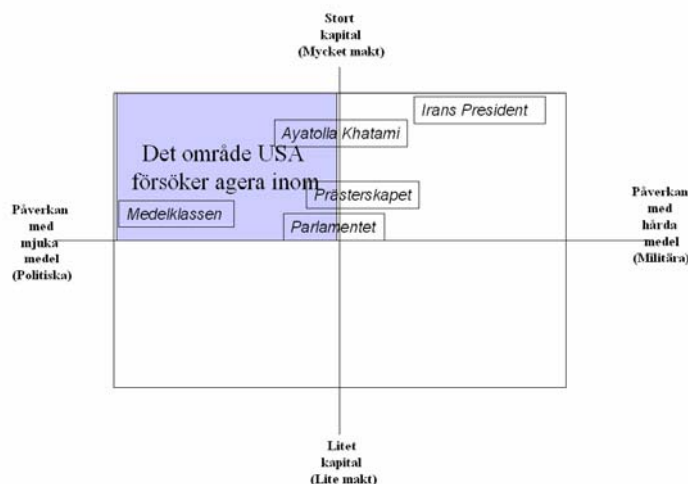

Fig 6. Fallstudie 2 – Politiska operationer (Atomprogrammet).

Medieoperationer (Tv Al-Hurra, Radio SAWA, Radio Farda och HI-Magazine)

I den allmänna beskrivningen av Mellanöstern och det som i generella ordalag beskrivs som ”arabvärlden” menas vanligtvis länderna från västra Nordafrika till östra Medelhavet och vidare över den arabiska halvön bort till den indiska halvön. Att påstå att detta skulle vara en homogen arabisk kultursfär är naturligtvis en generalisering. Det länderna i det beskrivna området, från Marocko i väst till Pakistan i öst, från Turkiet i norr till Etiopien i söder, har gemensamt är sin muslimska religion men även denna indelning är komplex. I Turkiet är stat och religion åtskilda enligt grundlag samtidigt som andra länder tillämpar Sharialagarna. Koranen gäller här inte bara som religiös skrift utan dessutom som lagbok. Motsättningarna mellan de två inriktningarna Shia och Sunni är minst lika påtagliga som någonsin stridigheterna inom kristendomen varit om vilket inriktning som är mest rättfärdig av protestantism eller katolicism.

I april 2002 genomförde USA:s kongress ett utskottsförhör i Washington där man försökte finna svar på varför de anti-amerikanska och anti-israeliska strömningarna fått sådant genomslag i Mellanöstern och arabvärlden att de ledde till attackerna mot USA den 11 september 2001. I utskottsförhören understryks behovet av och presenteras ett förslag till aktion mot de arabiska medier som man konstaterar är i händerna på totalitära regimer. Detta för att som en motpol till statskontrollerade medier kunna sprida ”neutrala nyheter” och rapportera utan censur.⁹⁶

I augusti samma år godkände USA:s kongress ett anslag om 225 miljoner dollar för kultur- och informationsprogram i utlandet mestadels riktade mot muslimska länder. I mars 2002 startade BBG Radio SAWA, en arabisk underhållnings- och nyhetsstation som kan avlyssnas i hela mellanöstern och BBG har därefter startat en tv-kanal Al-Hurra (vilket betyder ”Den fria”). Det uttalade målet för Al-Hurra är att konkurrera med den Qatar-baserade tv-stationen Al Jazeera och bli lika inflytelserik som nyhetspridare i Mellanöstern. Dessutom döpte man i

⁹⁶ US Congress, protokoll från utskottsförhör, “Words have consequences: The impact of incitement and anti-American and anti-Semitic propaganda on American interests in the Middle East”, Hearing before the subcommittee on the Middle East and south Asia of the Committee on internal Relations House Of Representatives, Washington, 2002.

Tillgänglig på Internet via: http://wwwc.house.gov/international_relations/107/78802.pdf besökt 2006-05-27.

december 2002 om den tidigare VoA stationen Radio Azadi som riktar sig till Iran med sändningar på persiska och gav den namnet Radio Farda ("Radio imorgon") och utökade samtidigt sändningarna till 24 timmar om dygnet och la till program med musik och underhållning för att locka yngre lyssnare. Hela detta projekt har också varit ifrågasatt. I juli 2004 skrev nästan hälften av personalen vid VoA under ett upprop som sändes till BBG där man anklagade Radio SAWA, Al-Hurra och Radio Farda för att vara "illa genomtänkta" och stjäla resurser från Voice of America. Man anklagade även BBG:s styrelsemedlemmar för att med sin bakgrund från affärsvärlden vara allt för intresserade av att "bara vilja vinna marknadsandelar".⁹⁷

I juli 2003 skapades livsstilsmagasinet "HI-Magazine" av IIP (*International Information Programs*) som lyder under *State Department* och dess avdelning för *Public Diplomacy*. Det producerades av en arabisk-amerikansk redaktion genom "The Magazine Group", ett privat förlag som producerar och ger ut tidskrifter och magasin åt en rad företag och organisationer i USA.⁹⁸ Med en budget på 4,5 miljoner dollar om året producerade man varje månad en upplaga på 55 000 exemplar främst riktad till en publik i åldern 18-35 inom arabvärlden men det stora flertalet av dessa distribuerades gratis och den sålda upplagan uppges bara ha varit ca 2 500 exemplar per månad. HI-Magazine lades ner i december 2005 efter att ha blivit utpekad som "officiellt CIA-organ" i arabiska media.⁹⁹

Det officiella skälet som uppgavs från *State Department* var att man stoppade utgivningen för att utvärdera hur effektivt HI-Magazine hade löst sin uppgift.¹⁰⁰ Av pressbriefingen kan man dessutom ana en bakomliggande faktor i möjligheten att spara pengar på att låta tidskriften finnas kvar på Internet och där fortsätta sitt uppdrag att beskriva och förklara USA ur ett arabiskt perspektiv för den arabiska ungdomen i Mellanöstern. Enligt *State Departments* egna siffror framgår att man dessutom hoppades på en lång större läsekrets via Internet då man i december 2005 förväntade sig 3 miljoner träffar på HI-Magazines hemsida.¹⁰¹ Att starta och driva etermedia är kostsamma operationer, 225 miljoner dollar är en stor summa pengar (ca 2 miljarder svenska kronor). Det är dessutom viktigt att ha en klar bild av vad man vill uppnå med de program man sänder ut. Skall pengarna och resurserna satsas på officiella sändare av typen Voice of America eller skall man försöka skapa den typ av "surrogatprogram" som Radio SAWA och Al-Hurra utgör? Om de olika kategorierna av program blandas, med effekterna det riskerar att få om åtskillnad inte längre görs mellan propaganda och *Public Diplomacy*, är detta förödande för den egna trovärdigheten. Har man inom strategiskt inflytande dessutom en marknadsstyrd bild av hur effekterna av operationer skall mätas är det lätt att man inte ser till långsiktiga strategiska resultat utan endast till att kortsiktigt driva en framgångsrik operation, vilket är två skilda saker.

I diskussionen om kulturella skillnader mellan länder och världsdelar uppfattar vi européer ofta att amerikaner betraktar världen naivt och tror sig kunna påverka bara genom sin idé om "världens bästa demokrati". Men problemet blir än större när man inte bara anser att den

⁹⁷ <http://www.thehill.com/news/070604/voa.aspx>, besökt 2006-05-27.

⁹⁸ <http://www.themagazinegroup.com/> besökt 2006-04-18.

⁹⁹ http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Hi_Magazine besökt 2006-04-08.

¹⁰⁰ U.S State departements arkiv innehåller en utskrift från den pressbriefing den 22 december 2005 där man presenterade nyheten att magasinet stoppas och övergår till Internet. Återfinns på: <http://usinfo.state.gov/xarchives/display.html?p=washfile-english&y=2005&m=December&x=20051222170612xjsnommis0.8068811&t=livefeeds/wf-latest.html> besökt 2006-05-27.

¹⁰¹ <http://www.himag.com> (arabiskspråkig utgåva) och <http://www.hiinternational.com> (engelskspråkig utgåva) båda besökta 2006-04-08.

amerikanska demokratiska modellen är den bästa utan dessutom försöker införa den i hela världen utan att ta hänsyn till vad den mottagande parten tycker. Detta beskrivs av Rosalynne Smyth;¹⁰²

"Many outside America fear cultural homogenisation, globalisation means Americanisation..."

Problemet ligger här i att det som i USA och väst ses som tecken på framgång och öppenhet för ett samhälle i andra kulturer kan uppfattas som ett hot mot gamla värden.

Det "uppror" som skedde vid VoA visar också att det är viktigt att sätta upp klara gränser mellan olika typer av operationer. Kanske fick detta resultat. *Washington Post* skriver i en artikel den 13 mars 2006 hur USA redan startat sina försök att nå den iranska allmänheten. VoA skall utöka sina sändningar från en timme om dagen till fyra timmar under april 2006 och målet är att kunna sända 24 timmar om dygnet. För detta och andra kulturutbyten har man inledningsvis begärt 75 miljoner dollar med redan har nedskärningar i denna budget gjorts.¹⁰³

I oktober 2001 utsågs Charlotte Beers som ansvarig för *Public Affairs* och *Public Diplomacy* vid *US State Department*. Beers har tidigare varit en framgångsrik reklambyråchef och man hoppades att hennes reklamkunskaper skulle föryngra UD:s program för PR och *Public Diplomacy* för att bättre sälja in USA:s politik och värderingar utomlands. Kritikerna tvivlade på att hennes i och för sig dokumenterade förmåga att sälja konsumtionsvaror till den inhemska publiken skulle vara liktydig med förmåga som behövs för att sälja in Amerikas politik och värderingar i utlandet. Under Beers tid startade UD det omfattande programmet "*Shared Values*" (ungefär "Delade värderingar"). Tanken med "*Shared Values*" var att följa muslimska familjer i deras dagliga liv i Amerika för att visa muslimer över hela världen att det visst går att leva som en rättroende muslim i USA. Programmet lades ner efter en månad och Beers avgick när genomförda undersökningar visade att målgrupperna i Mellanöstern inte hade någon referens till de bilder de fick se av amerikanskt vardagsliv.¹⁰⁴

Slutsatser av mediaoperationer.

Genom att agera med mjuka medel i form av både *Public Affairs* och infoops för att påverka främst medelklassen men också de folkvalda försöker USA möjliggöra för oppositionen för att på sikt kunna skapa underlag för en liberalisering av Iran, eventuellt med stöd av de krafter som omger den förre presidenten Mohammad Khatami. Den diskussion som förts i detta fall i USA har varit avvägningen av hur man skall fördela resurserna mellan öppen *Public Diplomacy* där fokus ligger på att upplysa om förhållanden i omvärlden och informationsoperationer med surrogatprogram för att påverka med psyops.

Genom dessa mediaoperationer är det tveksamt om man kan påverka Irans högsta politiska och religiösa ledning. I detta fall är det troligtvis så att såväl ayatolla som president faller utanför den avsedda målgruppen. Däremot kan det kanske finnas en chans att påverka genom att nå en del av prästerskapet. Understödd av insikten att Iran inte styrs på bästa möjlig sätt politiskt och framför allt ekonomiskt föreligger sedan en tid en intern debatt huruvida Irans präster skall blanda sig i det politiska styret. Den gren av shia som företräds av ayatolla Sistani i Irak företräder till exempel en annan uppfattning i frågan. Sistani hävdar tvärt emot

¹⁰² Smyth Rosalynne, "Mapping US Public Diplomacy in the 21st Century", *Australian Journal of International Affairs*, vol 55, No3, pp. 421-444, 2001, s 436.

¹⁰³ *Washington Post*, "U.S Campaign is Aimed at Iran's Leaders" 13 mars 2006.

¹⁰⁴ http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Charlotte_Beers_besökt_2006-05-27.

den iranska uppfattningen att ”*Mullorna skall återvända till moskéerna*” eftersom det är prästernas roll att befinna sig i bakgrunden av politiken och inte styra den och han erkänner inte heller ayatolla Khameneis rätt som *Wali Faqih*.

Produktion och distribution av en tidning är en komplicerad affär. Att ge ut tidningar är dessutom dyrt, ännu dyrare om de produceras utan tanke på att de skall dra in vinst till utgivaren. Distribution och spridning av en tidning i länder som inte har en egen fri press möter förstås problem och den som ”ertappas” med en otillåten eller misshaglig tidning riskerar att drabbas av påföljder. En svårighet som direkt kan påpekas är förstås dilemmat med att avväga hur öppen det går att vara. Exemplet med HI-Magazine visar om inte annat att öppenheten i dess fall blev tidningens undergång. Eftersom det var känt vem som var källan (USA) blev den ratad av sin publik. I detta fall fungerade det inte med ”vit psyops”. Samtidigt skall betydelsen av en papperstidning som finns kvar när strömmen är avslagen inte förringas, en tidning som man fysiskt kan ta på och hålla i (varför skulle annars sådana forskningsresurser läggas på att ta fram ett ”elektroniskt papper” som känns som en tidning?). *State Department* hävdar att HI-Magazine stoppats för att ”genomföra en utvärdering” men det handlar förmodligen också om ett val av andra medel då man sett att det går att nå en större publik genom Internet. Irans internetanvändning är förhållandevis hög (för ett land i Mellanöstern) och det finns ett relativt stort antal internetkaféer i de större städerna. Myndigheterna har gjort vissa försök att begränsa tillgången till Internet men för iranska stadsungdomar utgör det inte bara en möjlighet till kontakt med omvärlden utan dessutom en möjlighet till fritt meningsutbyte inom landet.¹⁰⁵

Detta kan ses som ett försök av USA att agera helt med mjuka medel för att påverka aktörer från högt till lågt inom hela kapitalspektrat i fältet; medelklassen, parlament och prästerskap för att skapa en opposition för att på sikt kunna skapa underlag för en liberalisering av Iran.

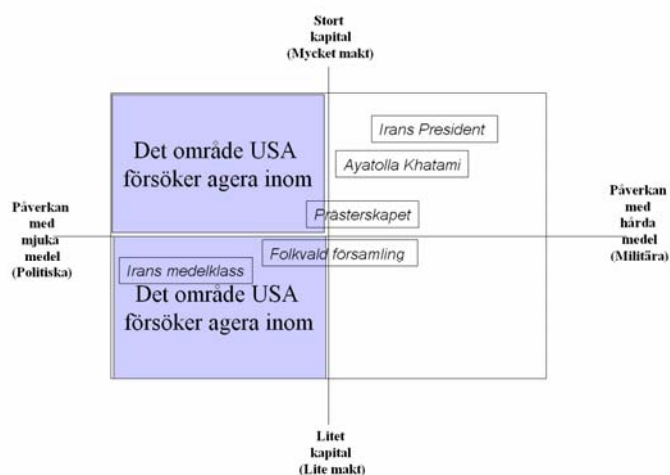

Fig 7. Fallstudie 3 – Medieoperationer (Radio SAWA & Farda, tv-stationen Al-Hurra och HI-Magazine).

Slutsatser

I de redovisade fallen har USA både använt sig av och hotat att använda hårda medel. Samtidigt har det utfall som idag kan ses uppstått när insatserna gjorts inom de mjuka fälten.

¹⁰⁵ Newsweek, ”Writing Lolita in Tehran”, Christopher Dickey, 1 june, 2005.

Genom att presentera mina tre fall för strategiskt inflytande har jag försökt att skapa en bild av olika operationer för att besvara min frågeställning;

Vilken/vilka typer av strategiskt inflytande har varit effektiva för att påverka styret av Iran?

Som tidigare beskrivits är mätningen av utfallet svårt när det gäller informationsoperationer och strategiskt inflytande. För att kunna göra en uppskattning av utfallet måste någon form av mått finnas.

För att sammanfatta de observationer som kunnat göras utifrån hjälpfrågorna listas nedan de slutsatser som kan dras av de redovisade fallen.

Som svar på fråga ett kan konstateras att eftersom det är svårt att entydigt peka ut informationsoperationer men lättare att peka på strategiskt inflytande kan man i detta fall särskilt peka på diplomati i form av ekonomiska påtryckningsmedel. Iran hade stora tillgångar frusna i USA och kriget mot Irak ökade behovet av att få loss dessa. När Iran dessutom i avtalet för gisslans frigivning kunde få till ett uttalande där USA förband sig att inte blanda sig i iranska angelägenheter hade Iran inte anledning att dra ut på dramat. När avtalet skrevs på av USA gjordes detta naturligtvis utifrån det rationella beslutet att ett förnyat engagemang i Iran inte skulle behövas inom överskådlig tid. Ambassadockupationen löstes därmed till slut med diplomatiska och ekonomiska medel. Kring Atomprogrammet förs i dag på liknande sätt diplomatiska förhandlingar dels genom ombud för att lösa tvisten men också i form av ett öppet diplomatiskt spel mellan de två länderna i FN och andra sammanhang. Otvetydigt är det så att USA genomför *Public Diplomacy* i form av radio- och tv-utsändningar (vilket de ökade anslagen för VoA bland annat visar). Dessa operationer kan även påstås gränsa till EW när det kommer till frågan att understödja ”subversiva” radiostationer eller sända ut egna program på andras frekvenser. Till detta kommer de övriga inslagen som redovisats i mediaoperationen med bland annat HI-Magazine vilken nu endast överförs till ett nytt medium (Internet) där USA bedömer att framgången kommer att bli större. Trots att det inte kan ledas i bevis är det rimligt att anta att USA också genomför olika typer av CNO, vilket man i allra högsta grad har förmåga till. I den mån det utförs operationer med *Perception Management* är känslan som ibland infinner sig är att dessa i så fall hellre riktar sig mot Västvärlden för att där öka stödet för USA:s sak. Även om USA på intet sätt avsagt sig möjligheten till en militär lösning finns insikten att den skulle bli mycket svår att genomföra både politiskt, ekonomiskt och militärt.

När fråga två; *Vilka grupper kunde man nå med de genomförda operationerna?*, skall besvaras i fallet Ambassadockupationen kan ayatolla Khomeini räknas bort från målgrupperna. Därtill var han allt för hatisk men samtidigt var han den person i Iran som i kraft av sitt enorma inflytande hade det sista ordet i allt som rörde landets politik. För att få till stånd en förhandlingslösning efter det misslyckade räddningsförsöket måste både parlamentet och (vid aktuell tid) premiärministern övertygas om det fördelaktiga med en diplomatisk lösning på dramat.

President Ahmadinejad däremot är svärpåverkad som aktör i det iranska fältet. Han är som tidigare beskrivits ultrakonservativ samt har ett förflutet i revolutionsgardets specialstyrkor där han tjänstgjorde under kriget mot Irak. Ahmadinajad vann sin presidentpost på löftet om att strama åt sin föregångare Khatamis reformer och gjorde sig under sin tid som borgmästare i Teheran känd för att ha förbjudit män och kvinnor att åka i samma hissar i huvudstaden. Han är dessutom en utrikespolitisk amatör som saknar erfarenhet och insikt i hur världen utanför

det fundamentalt religiösa Iran fungerar, och kommentatorer går så långt som till att kalla honom för ”nyttig idiot” och ”en bisarr figur”. Han har dock ett stort stöd bland de iranska väljarna trots att han inte lyckats vinna medelklassen och stadsborna. De invändningar som funnits kring det låga valdeltagandet och påståendet att många iranier inte röstade eftersom man inte såg hur man skulle kunna få till en avgörande förändring (minns att Väktarrådet skall godkänna alla kandidater och Rafsanjani redan var impopulär), kanske är Ahmadinejad det närmast man kommer en ”missnöjeskandidat” i Iran. I valet 2005 fick Mahmoud Ahmadinejad 62 % av de avgivna rösterna medan Ali Rafsanjani ”bara” fick 32 %, något som ändå tyder på att de flesta faktiskt tycker som presidenten; att man skall hålla en konservativ linje och värna ”traditionella värden.” Vilket egentligen inte är märkligare än att president Bush två gånger i rad vunnit valet i USA på en konservativ politisk linje med ett påtagligt religiöst inslag. Totalt sett representerar Ahmadinejads 62 % (17,2 miljoner röster) ett stöd hos 59 % av den röstberättigade befolkningen!¹⁰⁶ Som jämförelse fick president Bush 50,7 % (dryga 62 miljoner) av ca 125 miljoner avgivna rösterna i valet 2004 vilket i själva verket motsvarar ett stöd hos lite över 28 % av de 215, 6 miljoner röstberättigade amerikanerna.¹⁰⁷

I senare tids operationer har USA riktat sig mot grupper både inom prästerskapet och medelklassen. Genom att göra uttalanden om den tidigare inblandningen i Iran har USA försökt blidka iranska ledare och öppna för dialog. President Bushs uttalande våren 2002 om att: *“den som vill ha förändring i Iran har ingen bättre vän än USA”* riktade sig till dem som har möjlighet att verka för förändring inom systemet. Kan det vara en lösning att ge mer inflytande till den förre presidenten Khatami? Han verkade för liberala reformer men genom att öppet motarbeta och till och med fysiskt angripa Khatamis anhängare försökte såväl ayatolla Khamenei, Väktarrådet och Expertförsamlingen stoppa reformerna och försöken till demokratisering av Iran som Khatami ville genomföra. Men hur ska ”oppositionen” oavsett vem som leder den, få mer makt? Går det och är det önskvärt att inleda en ny ”revolution” - finns det grogrund för det i Iran? Prästerskapet som sedan 1979 haft totalt inflytande har under de senaste åren visat att man inte skyr några medel för att behålla makten och vidmakthålla revolutionens och den islamiska statens renhet. Eftersom prästerskapet numera tagit över rollen av det gamla shahväldet som maktfullkomligt och helt igenom korrumperat är det inte helt felaktigt att påstå att prästerskapet sedan 1979 gjort en ”omvänd” förvaltning av sitt politiska kapital till ett ekonomiskt. Före detta president Rafsanjani har sålunda skapat sig en avsevärd förmögenhet samtidigt som han förlorat sitt anseende som religiös ledare och politisk kraft i iraniernas ögon.

För att besvara min tredje fråga; *Vilka av de tillgängliga metoderna användes mot Iran och hade någon framgång?*, får man se till den framgång som kan ses. Trots försök och hot om militära operationer är det fortfarande det politiska och ekonomiska instrumentet som förefaller ha verkat. USA har lärt sig att det tar tid att låta sådana operationer verka ut men de är i det långa loppet mest kostnadseffektiva. För tillfället är det dock inte USA utan Iran som ”sätter käppar i hjulen” för en lösning genom dialog. Genom Irans vägran att delta i förhandlingar sätts USA i den situationen att man berövas ett viktigt medel för att utöva strategiskt inflytande. Den militära vägen ökar därför i vikt och värde helt enkelt eftersom USA inte stillatigande kan se EU förhandla å deras vägnar. Är detta ett sätt för Iran att sätta hårt mot hårt och visa att man inte vill förhandla eftersom man tidigare tycker sig ha fått den sämsta delen av avtalen?

¹⁰⁶ http://www.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Iran besökt 2006-04-06.

¹⁰⁷ Siffrorna från den Amerikanska statistikbyrån, 2006-05-01,

<http://www.census.gov/population/socdemo/voting/cps2004/tab01.xls> och från Wikipedia;

http://www.en.wikipedia.org/wiki/George_W._Bush besökt 2006-05-01.

De metoder som för tillfället förefaller lyckas är de informationsoperationer som USA genomför som media-operationer. Det stora antalet bloggare i Iran antyder att det finns ett omfattande, uppdämt behov av yttrandefrihet bland den iranska befolkningen. Eftersom det är de utbildade stadsborna i medelklassen som har tillgång till Internet ligger det i USA:s intresse att ytterligare kittla deras smak för demokrati och öka kontakterna och inflytandet utifrån. En oroande trend i detta sammanhang är försöken att reglera Internet som ses i Iran. Som ett av 15 länder har landet pekats ut som "Internets fiende" för sina försök att censurera och hindra tillgången till ett fritt Internet.

Trots att över 80 procent av befolkningen kan läsa är det viktigt att nå de sista kvarvarande procenten då dessa förmodligen är äldre och därigenom antagligen föräldrar och äldst i byn. Viktigt att komma ihåg här är att man i Mellanöstern och Asien (till skillnad från vad som ofta är fallet i västvärlden) lyssnar till och lyder vad de äldre har att säga. Det viktigast i Islam och Mellanöstern är inte individens frihet utan att underordna sig; underordna sig Allah, Klanen, Familjen. Därför måste denna publik nås och påverkas så att dessa familjefäder och byäldstar tillåter sina barn att göra som de vill. Dessa "gamlingar" kan nås med radio och tv, och de informationsoperationer som kan genomföras som psyops vilket också sker, inte bara från USA:s sida (surrogatprogram eller svart och grå psyops) utan även från olika exiliranska organisationer (vit psyops). Men både tv och radio förutsätter att man har medarbetare som talar språket och inte minst är insatta i kulturen som skall skildras. Detta är särskilt viktigt för tv-mediet eftersom det gäller att fånga publikens intresse med kvalitetsutbud i konkurrens med den ström av kanaler som är tillgängliga via satellit.

Den fjärde och sista frågan; *Varför var de framgångsrika?*, är förmodligen den svåraste att besvara. I Ambassadockupationen blev slutligen det ekonomiska och politiska trycket på Iran för stort och genom att komma till en förhandlingslösning med USA kom Iran att vara den part som kunde dra nytta av vapenleveranser i kriget mot Irak. När det gäller de pågående politiska operationerna är det svårt att veta om de fungerar. För tillfället verkar det som Irans inställning hindrar en politisk lösning och därigenom kringskar USA:s möjligheter att utöva strategiskt inflytande med mjuka medel.

Vilket är då alternativet? Ett militärt angrepp som det spekuleras i mot de iranska kärnkraftsanläggningarna skulle förmodligen helt dra undan grunden för en politisk förändring inom Iran. Oavsett hur mycket man som ung iranier vill bli mer västorienterad och få en större grad av demokratisk frihet har man under sin uppväxt fått lära sig att USA är "den store Satan". Därför kan man med visst fog anta att ett militärt angrepp mot Iran (oavsett vem som utför det) skulle väcka anti-amerikanska stämningar i hela den islamska världen. I det sista fallet (media-operationer) är det också svårt att svara eftersom även detta är en pågående operation

Även de mjuka medlen måste utövas med precision och kulturell förståelse. När president Bush vände sig till iranierna och utlovade USA:s vänskap till den som förändrar Iran tolkades det som att USA tappat förtroendet för Khatami och hans reformregim och istället för att väcka sympatier orsakade uttalandet anti-amerikanska demonstrationer.¹⁰⁸ När USA efter terrorangreppen den 11 september 2001 gick till aktion mot talibanerna i Afghanistan visade sig bristen på en genomgripande policy för *Strategic Influence* inom den amerikanska förvaltningen. När president Bush gick ut och förklarade att man inledde "ett korståg mot

¹⁰⁸ <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-04-19.

terrorism och fallna stater” och inledningsvis döpte den militära operationen i Afghanistan till *”Infinite Justice*” (Oändlig Rättvisa) kom dessa brister på samordning och kulturella insikter i dagen. När USA gick till angrepp mot Irak 2003 döptes operationen först till *”Operation Iraqi Liberty*” vilket snabbt fick ändras när man insåg att förkortningen OIL (olja) lätt kunde tolkas som att USA var ute efter den irakiska oljan vilket kritikerna mot invasionen hävdade hela tiden. Operationen döptes om till *”Operation Iraqi Freedom*” (OIF) vilket är det namn som fortfarande används.

Den magkänsla som ibland kan infinna sig av att USA inte har den kulturförståelse som behövs är kanske inte bara en känsla, vilket framkommer i överste Susan Brownings uppsats. Hon beskriver hur USA under lång tid i sin skolutbildning åsidosatt kulturförståelse samtidigt som man utvecklat och anskaffat tekniska system för övervakning. Men när man skall fullfölja underrättelsecykeln med att utifrån sina tekniska informationer göra antaganden så sker detta helt utifrån ett västerländskt perspektiv och det är svårt att ens sätta sig in i det som är motståndarens tankevärld.

*It is in the analytical stage of the intelligence cycle that cultural awareness has the most relevance, but in the new world order it will permeate all stages. At the strategic level, intelligence analysis arrives at an understanding of the significance of a foreign event by conducting a logical and ordered study of pertinent facts, as related to national interests. Although analysis is essential to the production of all intelligence assessments, its true value lies in determining a foreign nation's actual intentions as opposed to capabilities. This analysis has a variety of names: predictive and speculative analysis, forecasting, and estimative intelligence. Regardless of the name, knowledge of a nation's history and cultural underpinning plays a major role in this aspect of the analytical process.*¹⁰⁹

Varför finns dessa svårigheter att förstå kulturella aspekter eller ett folks irrationella känslor? Det enkla svaret är kanske att USA satsar stora pengar på system. Att skapa och utveckla teknik för att lösa uppgifter är en gammal tradition som underblåses av den amerikanska synen på sig själva som *”entreprenörer*” och *”doers.*” Resultatet av ett tekniskt system är lätt att utvärdera. Antingen har maskinen utfört förväntat arbete eller inte. När det kommer till att förstå varför ett system där teknik inte ingår eller att förstå varför ett folk betar sig som det gör saknar man helt enkelt den *”ingenjörskonst*” som krävs. Susan Browning skriver att det är i förståelsen för en motståndares faktiska avsikter och inte i hans förmåga, som det verkliga värdet av en underrättelsebedömning ligger. När man inte förstår ett lands bakgrund utan enbart kan resonera utifrån sin egen utgångspunkt (vad har vi resurser till att göra?) kommer man aldrig att kunna fatta kloka beslut om hur motståndaren skall kunna påverkas med strategiskt inflytande. Frågan som man i stället bör ställa sig är *”vad vill vi uppnå*” eller *”hur kan vi göra det*”.

USA:s problem i konflikten med Iran är främst att den tid som krävs för att låta en fullskalig operation för strategiskt inflytande verka ut saknas. Innan insatta åtgärder har hunnit få effekt kan det ha gått många år. Betänk bara att USA bedrivit olika kampanjer mot Kuba och Nordkorea under många år utan mätbar framgång. Genom att välja att gå till militärt angrepp går det naturligtvis att avsevärt skynda på processen men med risken att få ett helt annat utfall än det förväntade. Härvidlag är naturligtvis det problem som en amerikansk president står inför att han *”endast*” har sin mandatperiod på sig att agera, fyra eller i bästa fall åtta år. Ur detta perspektiv börjar nu tiden för George W Bush att rinna ut. Det är två stora ödestimmar

¹⁰⁹ Browning, Susan, “Understanding Non-Western Cultures: A strategic intelligence perspective”, USAWC Strategy Research Project, 1997 s 4.

som närmar sig, dels presidentvalet 2008 och dels den deadline som finns innan Iran har producerat en atombomb, något som i skrivande stund bedöms kunna vara klart inom ungefär tre år.

För att slutligen besvara min frågeställning; *Vilken/vilka typer av strategiskt inflytande har varit effektiva för att påverka styret av Iran?*, krävs en återkoppling till fältteorin. De aktörer som inledningsvis introducerades håller i allt väsentligt sina positioner väl låsta och de rörelser som kan påvisas återfinns främst bland de aktörer som har minst makt. Medelklassen kan därför i olika fall påstås ha ganska olika inflytande tillsammans med parlamentet som också emellanåt rör sig inom fältet. Däremot kan det hävdas att presidentens och ayatollans positioner är orörliga. Därför krävs att dessa angrips med hårda medel (eller hot om hårda medel) för att få effekt. Som exemplen visar består framgång i operationerna inte bara av den utpekade aktörens position utan även av mottagligheten för påverkan. Till detta skall läggas aktörens möjlighet att själv påverka i andra hand. Generellt sätt kan de operationer som genomförts med mjuka medel sägas ha varit verksamma. Det är operationer inom *Public Diplomacy*, *Public Affairs* och med psyop som förefaller att fungera. Medan de hårda operationerna, uppfattas som hot mot nationen och stärker de konservativa krafternas position. En slutsats som dessutom kan dras ur de redovisade fallen är att det generellt sett leder till snabbare framgång om en aktör som befinner sig högt i fältet angrips medan en aktör lägre ned generellt kräver mindre våldsmedel för att påverkas men dessa kräver längre tid för att kunna nå effekt. Ytterligare en viktig slutsats som kan dras rör det strategiska val som måste göras. Innan en operation med strategiskt inflytande startas måste den avsändande parten ställa sig frågan;

Skall ett sådant medel tillåtas som gör att aktören påverkas där den befinner sig i fältet eller måste aktören först flyttas inom fältet så att den kan nås med det medel som kan tillåtas?

5. FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING

Som inledningsvis konstaterats är begreppet MOE ett centralt instrument för att kunna utföra och rätt tolka utfallet av informationsoperationer (se kapitlet avgränsningar). Forskning inom ämnet pågår bland annat i USA men inget motsvarande begrepp finns på svenska eller i försvarsmaktens doktrinfamilj. För att underlätta en framtida värdering av hur informationsoperationer skall utföras och för att kunna utvärdera dem skulle detta område behöva utforskas. Förslag på forskningsfråga skulle kunna vara; *”Hur kan begreppet MOE utformas på svenska”*.

6. REFERENSER

Alvesson, Mats & Sköldböck, Kaj, *Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvantitativ metod*, Studentlitteratur, Stockholm, 1994.

Bernays, Edward L, "Manipulating Public opinion: The Why and How", *American Journal of Sociology* vol.33, University of Chicago Press, 1928.

Blackburn, Paul P, "The post-Cold War Public Diplomacy of the United States", *The Washington Quarterly*, sid. 75- 86. Winter 1992.

Broady, Donald, *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg* utgiven av ILU, Uppsala universitet 1998.

Browning, Susan, "Understanding Non-Western Cultures: A strategic intelligence perspective, " USAWC Strategy Research Project, 1997 .

Edin, Jörgen - "Sanningen finns alltid i betraktarens öga! – En analys av perception management i teorin och i praktiken. ", Försvarshögskolan, 2005.

Energimyndigheten; *Kinas växande energibehov - Snabb ekonomisk tillväxt påverkar den globala energimarknaden* utgiven i mars 2005. Tillgänglig på:
[http://www.stem.se/web/biblshop.nsf/FilAtkomst/ET2005_6W.pdf/\\$FILE/ET2005_6W.pdf?OpenElement](http://www.stem.se/web/biblshop.nsf/FilAtkomst/ET2005_6W.pdf/$FILE/ET2005_6W.pdf?OpenElement)

Esiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Norstedts förlag, 2004.

Forssberg, Ulf – "Ryska informationsoperationer – Tjetjenienkrigen och doktriner," Försvarshögskolan, Stockholm, 2003.

Försvarsmakten; *Försvarsmaktens Grundsyn Informationsoperationer, IO*, Utkast, 2003-12-11.

Galvér, Per – "Nyttjande av informationsoperationer som ett offensivt vapen i USA:s väpnade styrkor." Försvarshögskolan, Stockholm, 2005.

Gough, Susan L, "The Evolution of strategic influence", USAWC Strategy Research Project, U.S Army War College, Carlisle Barracks Pennsylvania, 2003.

Gunneriusson, Håkan, *Uppsatsvägledning angående teori och metod*, (Utkast) Försvarshögskolan, Stockholm, 2005.

Gunneriusson, Håkan, *Upptakten till Bosnienkonflikten ur ett fältperspektiv* (Utkast) Försvarshögskolan, Stockholm, 2005.

Hallenberg, Ring, Rydeén & Åselius (red.), *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt – En introduktion i metodlära*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005.

Hammes, Thomas X, - *The sling and the stone – on war in the 21st century*, Zenith Press, MN, 2004.

Jakobsen, Peter Viggo, *Western use of coercive diplomacy after the cold war – A challenge for Theory and Practice*, Macmillan Press LTD, 1998.

Jönsson, Per, *Vart är Iran på väg?*, Världspolitikens Dagsfrågor 9/2005, Utrikespolitiska Institutet, Stockholm, 2005.

Leonard, Mark, “Crunch-time on Iran: Five ways out of a nuclear crisis.” Centre for European Reform. Tillgänglig på Internet via; http://www.cer.org.uk/pdf/pbrief_iran_july05.pdf besökt 2005-11-01.

Leonard, Mark, *Why Europe will run the 21st century*, PublicAffairs, New York, 2005.

Lord, Carnes, “The past and future of Public Diplomacy”, ORBIS, Winter 1998, sid. 49-72, 1998.

Manheim, Jarol B, *Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy*, Oxford University press, 1994.

Office of the President of the United States, *The National Security Strategy Of the United States of America*, The White House, September 2002.

Smyth, Rosaleen, “Mapping US Public Diplomacy in the 21st Century”, Australian Journal of International Affairs vol.55, sid 421-444, 2001.

Strange, Joe och Iron, Richard, *Understanding Centers of Gravity and Critical Vulnerabilities*, FHS, Stockholm 2005.

US Congress, Protokoll från Utskottsförhör , *Words have consequences: The impact of incitement and anti-American and anti-Semitic propaganda on American interests in the Middle East*, Hearing before the subcommittee on the Middle East and south Asia of the Committee on internal Relations House Of Representatives, Washington, 2002.
Tillgänglig på Internet via; http://wwwc.house.gov/international_relations/107/78802.pdf

US Department of Defense, *Information Operations Roadmap*, september 2003. (avhemligad utgåva)

US Joint Chiefs Of Staff, *Doctrine for Joint Psychological Operations- Joint Publication JP 3-53*, 5 sept 2003.

US Joint Chiefs Of Staff , *Joint Publication 1-02, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, 12 April 2001.

US Joint Chiefs Of Staff, *Joint Publication 3-13, Information Operations*, 13 February 2006.

Ward, Brad M, “Strategic Influence Operations – The Information Connection”, USAWC Strategy Research Project, U.S Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 2003.

Tidnings/Nyhetsartiklar

“A U.S. – Europe statement on Iran”,

Tillgänglig på Internet via; www.cer.org.uk/pdf/iran_declaration.pdf besökt 2005-11-01.

CSN NEWS.COM, ”US, UE Want security Council Referral for Iran ”,

Tillgänglig på Internet via; <http://www.csnnews.com/news/viewstory.asp>

artikeln direkt åtkomlig på

<http://www.csnnews.com/ForeignBureaus/Archive/200509/FOR20050920b.html> besökt 2005-11-01.

Dagens Nyheter, ”Rysk kompromiss ger Iran ny frist för atomprogrammet”, sid. 26, 25 nov 2005.

Dagens Nyheter, ”Iran vann på USA:s invasion i Irak”, 20 mars 2006.

L.A. Times “Iran Cleric Struggles to Get Alternative Views to TV Screens,” 2006-01-09.

Le Monde Diplomatique, (engelskspråkig utgåva), “Iran and Iraq: The limits on Shia Power”, 8 Juli, 2005.

Newsweek, ”Writing Lolita in Tehran”, Christopher Dickey, 1 june, 2005.

The Telegraph, “Iran’s war on weblogs – the new voice of dissidents”, Lillian Swift, 28 nov 2005.

Washington Post, ”U.S. Campaign Aimed at Iran’s Leaders”, Peter Baker & Glenn Kessler 2006-03-13, tillgänglig på:

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/12/AR2006031201016.html>

Webbsidor

”Iran hostage crisis”, http://en.wikipedia.org/wiki/Iran_hostage_crisis besökt 2005-10-31.

”Office of Strategic Influence”. http://en.wikipedia.org/wiki/Office_of_Strategic_Influence besökt 2005-10-31.

”Perception management”, http://en.wikipedia.org/wiki/Perception_management besökt 2005-10-31.

”Public diplomacy”, http://en.wikipedia.org/wiki/Public_Diplomacy besökt 2005-10-31.

Regeringskansliets rapport om mänskliga rättigheter i Iran 2005, tillgänglig på:

<http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/document/?instance=1&action_show_document.600.=1> besökt 2006-05-15.

”United States Information Agency”, <http://en.wikipedia.org/wiki/USIA> besökt 2005-11-04.

”U.S. - Iran relations”, http://en.wikipedia.org/wiki/U.S.-Iran_relations besökt 2005-10-31.

UI:s landfakta; <http://www.landguiden.se/iran> besökt 2006-05-10.

Website of the President Ford Library and Museum in Ann Arbor, Michigan":
<http://www.fordlibrarymuseum.gov/> besökt 2006-05-08.

US Energy Information Administration,
http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/topworldtables1_2.html besökt 2006-02-05.

<http://www.himag.com> (arabiskspråkig utgåva) och <http://www.hiinternational.com>
(engelskspråkig utgåva) båda besökta 2006-04-08.